BOCKEN
2011

MEDLEMSBLAD FÖR KUNGL. HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING

BOCKEN

Årgång 71

Ansvarig utgivare
och redaktör
Knut Björkenstam
Birger Jarlsgatan 102 A, 1 tr.
114 20 Stockholm
Telefon: 08-15 69 34

Kamratföreningens sekreterare
Hans Beminge
Sparbiten 2
806 48 Gävle
Telefon: 026-16 74 17

Kamratföreningens kassör
Rune Westergren
Fabriksgatan 8
806 45 Gävle
Telefon: 070-594 00 29

Kamratföreningens plusgiro
13 73 32-3

I 14 S plusgiro
25 86 42-8

Medlemsavgifter för år 2012
Kamratföreningen 150:–, ständigt medlemskap 2.250:–,
familjemedlemskap 75:–
I 14 S 100:–

Hemsida Kamratföreningen
www.i14.se

Hemsida I 14 S
www.i14s.se

* * *

Vid köp av äldre årgångar av Bocken samt av regementets två videofilmer kontakta kassören.
Filmerna är: ”Sista utbildningsåret 1992–1993” och ”Hälsinge regemente i Gävle 1909–1994”

ISSN 0347-299X

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sidan

Förord 4

Kamratföreningens ordförande har ordet 5

Information från Gävleborgsgruppen 7
av överstelöjtnant Raymond Iller

Novgorod – ett 400-årsminne 9
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

En fältjägare med släktband till Hälsinge regemente 11
av fotograf, kapten i reserven (I 5) Jan Henrik Bergqvist

Värnplikten utgör en skola i ordning 13

Soldathemmet 1911 – 2011 15
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Ur en gammal regementsinstruktion 17
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Gävle stad 500 år – två episoder 22
av civilekonom, kapten i reserven Ulf Berggren

Regementets döttrar 23
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Militärtjänsten kom att påverka hela hans liv 27
av civilingenjör, kapten i reserven (K 4) Martin Larsson

Oförutsedda utgifter 30

Inskrivning av värnpliktiga på 1950-talet 31
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Minnen från plutonchefsskolan 1956 – 1957 III 37
av kriminalinspektör Håkan Hansson

Med hälsingarna under 39 år 41
av fil. mag., kapten i reserven Lennart Littorin

Hälsinge regemente för mig 45
av chefssekreterare Ulla Strindberg-Gotthold

Att gå på visit 49
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Kronans ärtsoppa 53
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Kungaporträtten på soldathemsmässen 56
av systemingenjör, kapten i reserven Bo Tangfelt

Årsmötet 2011 57
av major Hans Beminge

H. K. H. Prins Daniel förste hedersledamot 60

Högtidstal hållet vid årsmötet 2011 61

Höstutflykt till Strängnäs 67
av major Hans Beminge

Kamratföreningens verksamhet 2010 69

I 14 S verksamhet 2010 71

Medlemmar som avlidit 2010 – 2011 73

FÖRORD

I år är det precis 50 år sedan kamratföreningens årsskrift *Bocken* kom ut i det skick som den alltfort har. Då det första numret kom ut 1938 var det i tidskriftsformat, ett förhållande som skulle räcka till och med 1959. År 1960 kom ingen skrift ut. Det berodde på att kamratföreningens styrelse beslutat om övergång till en årsbok. Denna utkom första gången 1961 med årtalen 1960/1961 angivna på bokryggen. Härigenom täckte man in ett utbildningsår. I och med regementets nedläggning kom årsbokens omfattning att drastiskt minskas. Detta berodde i huvudsak på att de avsnitt som berört de värnpliktiga och verksamheten vid regementet under utbildningsåret av naturliga skäl försvann.

Under många år hade diskuterats en förändring av såväl *Bockens* format som tidpunkt för dess utgivning. För att öka intresset för kamratföreningens verksamhet skulle inneliggande åldersklass beredas berättigat utrymme. Utgivningstidpunkten skulle därmed flyttas från början av juni till början av mars eftersom de värnpliktiga ryckte ut i slutet av denna månad. Samtidigt skulle tidskriften ges ut i bokform för att därigenom bli en köpvärd "minnesbok" för åldersklassen.

Modell för den "nya" *Bocken* fick kamratföreningen bland annat från Kungl. Dalregementet vars kamratförening årligen gav ut en bok betitlad *Armborstet*. Initiativtagarna på regementet var framför allt kaptenerna Gunnar Fernquist och Sven Bratt. De kom att under flera år lägga ner ett omfattande och hängivet arbete på årsbokens förverkligande. Den blev från början en succé. Gunnar Fernquist var dess redaktör och ansvarige utgivare fram till sin död den 12 september 1970.

Det är av stor vikt att Ni medlemmar i kamratföreningen hör av Er till redaktören och berättar om vad Ni vill läsa. För att det här skall bli medlemmarnas egen årsskrift i ordets rätta bemärkelse, så måste även Ni bidraga med Edra åsikter, bilder, texter och eventuella debattinlägg. Om inte är risken stor att det inte bli någon *Bocken*. I stort sett blir den vad medlemmarna - *och även andra intresserade* - gör den till. Så töva icke!

Knut Björkenstam
Redaktör

KAMRATFÖRENINGENS ORDFÖRANDE HAR ORDET

Sedan många år tillbaka har en diskussion förts om våra kamratföreningars betydelse, och som en följd av detta, också om och i så fall i vilken omfattning Försvarsmakten skall stödja verksamheten. Förbandschefernas uppfattning i frågan är splittrad, och därmed varierar också stödet till de olika föreningarna. Vår förening och även våra grannar Kungl. Dalregementets kamratförening ingår i den grupp som erhåller mindre stöd. Det är viktigt att slå fast, att ingen skugga i detta sammanhang faller på Gävleborgsgruppen. Den ger oss allt det stöd som C Livgardets riktlinjer medger, och vi är mycket tacksamma för det. Redan 2003 framförde jag, i egenskap av ordförande i såväl vår förening som Kungl. Dalregementets kamratförening, i en skrivelse till Sveriges Militära Kamratföreningars Riksförbund (SMKR) behovet av att stödet till föreningarna likriktas, och jag föreslog också på vilken nivå stödet borde ligga enligt våra föreningars uppfattning. Skrivelsen föranledde inga synbara åtgärder och därför upprepades proceduren 2009. Denna gång undertecknades skrivelsen även av dalkarlarnas nuvarande ordförande. I Försvarsmakten pågår nu äntligen en utredning, som vi ännu inte sett slutresultatet av. Utredaren har samlat på sig ett brett underlag, låtit många medverka i remissarbetet och förhoppningsvis kommer vi i närtid få se slutresultatet av utredningen och också ett beslut i denna långdragna men viktiga fråga.

Vår möjlighet att bedriva verksamhet beror i huvudsak på två faktorer. Det är ekonomin och vår vilja att ställa upp och göra insatser. Den senare är det inget fel på. Ekonomin är ju numera uteslutande beroende av hur många medlemmar vi är. Därför är det viktigt att vi alla bidrar till en positiv medlemsutveckling. Målet har sedan länge varit 400 medlemmar och vi är inte långt därifrån, men vi har nu en liten negativ trend. Antalet medlemmar som lämnar oss är något större än antalet nyrekryterade. Det är styrelsens förhoppning att vi kan bryta den trenden och vända kurvan uppåt igen.

Årsmötet 2011 och även det uppskattade högtidstalet av Knut Björkenstam redovisas på andra platser i denna skrift. Från mötet vill jag dock framhålla ett både viktigt och glädjande beslut:

Föreningen har pengar samlade i ett antal fonder. Värdet varierar i takt med den ekonomiska utvecklingen, men i övrigt rörs inte pengarna. Årsmötet gav styrelsen möjlighet att utnyttja en mindre del av de fonderade medlen årligen till gagn för medlemmarna. Fortsättningsvis skall styrelsen vid årsmötets ekonomiska redogörelse särskilt redovisa hur mycket som utnyttjats och till vilket ändamål. Konsekvenserna av Försvarsmaktens minskande stöd kompenseras i viss mån i och med detta beslut. Redan i år har vi utnyttjat denna möjlighet. Vid årets höstutflykt till Arsenalen – Sveriges

försvarsfordonsmuseum i Strängnäs - betalades bussresan och såväl inträde som guidade visningar av museet och Domkyrkan genom att denna möjlighet utnyttjades, och kostnaderna för deltagarna kunde därmed nedbringas till att endast omfatta kamratlunchen.

Även höstutflykten redovisas på annan plats, men det må ändå vara mig tillåtet att uttrycka styrelsens glädje över det stora deltagarantalet. Från vår förening deltog 74 personer. Vi bjöd också in dalkarlarna att deltaga i programmet och tillsammans var vi nära 100 deltagare. Denna uppslutning manar till fortsatta ansträngningar att arrangera trevlig och spännande verksamhet för våra medlemmar.

Styrelsen vill också uttrycka både glädje och uppskattning över att H.K.H. Prins Daniel har accepterat att bli föreningens förste hedersledamot. Prinsen fullgjorde sin grundutbildning vid Hälsinge regemente, och naturligtvis är det vår förhoppning att någon gång i framtiden få se Prinsen i vår krets.

Jag vill avsluta med att tacka några kamrater för årets insatser. Det första går till Knut och Agneta Björkenstam för ännu en årsskrift. Vi känner stor tacksamhet inte bara för Ert hängivna arbete utan även för de initiativ och synpunkter i övrigt som Ni berikar föreningens verksamhet med.

Ett tack går också till Olle Larsson för hans fina arbete med föreningens hemsida. I det sammanhanget vill jag också upprepa Olles vädjan under höstutflykten: Skicka underlag i form av bilder eller historier. Därmed hjälper vi honom att hålla hemsidan levande.

Till sist går ett tack till alla Er som genom Ert medlemskap eller på annat sätt bidragit till ett fint år med Kungl. Hälsinge Regementes kamratförening.

Rolf Dahlström
Ordförande

VÄRVA MEDLEMMAR
TILL KAMRATFÖRENINGEN!

INFORMATION FRÅN GÄVLEBORGSGRUPPEN

av Raymond Iller

Det gångna året har även detta år präglats av våra två huvudområden: Genomförandet av grundläggande militär utbildning (GMU) på Marma och den fortsatta omstruktureringen av Hemvärnet med de Nationella Skyddsstyrkorna.

Som du säkert uppmärksammat så är GMU (f.d. GSU) det nya sättet att personalförsörja Försvarsmakten (FM). GMU innebär i korthet att alla är frivilliga in i systemet och att vi genomför en tre månader lång utbildning som ser likadan ut över hela riket. Dessa rekryter skall efter genomförd och godkänd utbildning söka sig till en plats vid våra olika insatsförband.

Systemet som bygger på frivillighet innebär att alla när som helst kan välja att avbryta sin utbildning (jämför värnplikten). Detta ställer höga krav på såväl utbildning som utbildare och det har vi på Gävleborgsgruppen klarat mycket bra. 34 frivilliga ryckte in på Kungsbäck 2011-03-14 och alla utom en slutförde sin utbildning (avbröt för annat jobb).

För att få en uppfattning om vad dagens tremånaders GMU innehåller så presenterar jag här de projekt som rekryterna genomför:

Projekt 1 – Koll på läget, Projekt 2 – Patrull, Projekt 3 – Skyddsvakt, Projekt 4 – Försvara, Projekt 5 – Individuell vecka, Projekt 6 – Aldrig ge upp och Projekt 7 – Avslutning.

Dessutom genomförs ett antal utbildningsblock över tiden så kallade strimmor:

Strimma A – Fysisk prestationsförmåga, Strimma B – Demokratin, FM och jag, Strimma C – Gruppen, uppgiften och jag, Strimma D – Verksamhetssäkerhet och Strimma E – Fortsatt engagemang.

Vi kopierade fjolårets framgångskoncept med Marma vilket innebar att rekryterna förlagts och genomfört huvuddelen av sin utbildning på skjutfältet. Nämnas bör det stora intresse som finns för vår utbildning och våra rekryter när vi på en anhörigdag på Marma samlade över 100 besökare. Inte illa med tanke på att det är en (1) pluton som står i fokus.

111. Gävleborgsplutonen bestående av 8 kvinnor och 25 män har tillsammans med sitt utbildningsbefäl nått utbildningsmålen och kommer att utgöra ett välkommet tillskott i insatsorganisationen.

När det gäller omstruktureringen av Hemvärnet så har vi nu skapat Gävleborgsbataljonen. Ett förband bestående av bataljonsledning, två Hemvärnsbevakningskompanier, två Hemvärnsinsatskompanier, musikkåren, flyggruppen och en Hemvärnsbåtpluton.

Vi har infört och övar enligt det gamla beprövade KFÖ-konceptet med differentierad inryckning för chefer och med gemensam in- och utryckning

för soldaterna. Syftet är att skapa fungerande enheter (plutoner) som kan innehålla kraven på direkt användbara förband och kravet på beredskap.

Vid fjolårets KFÖ samlade vi över 500 hemvärnssoldater från Gestrike- och Helsinge-hemvärnsbataljoner. Vi genomförde den samlad till tid och rum: inledningsvis på Marma och avslutande den med moment i Gävle hamn för den nybildade 18. Hemvärnsbataljonen. Konstaterar att vi är på helt rätt väg med fungerande enheter och personal med vilja och motivation att göra ett bra jobb.

Övrig genomförd verksamhet: Rekrytering inför GMU, Chefsmöte i syfte att utvärdera genomförd verksamhet och skapa den nya förbandsutvecklingsplanen, Utbildningsplanering tillsammans med de nya ledningarna vid förbandet och SÖF med Hemvärnsinsatskompanierna på Kungsängen - strid i bebyggelse.

Som avslutning en sammanfattning av vårt infrastrukturella läge på Kungsbäck.

Vi har sedan ifjol haft skjutförbud på vår skjutbana och från och med i år har vi även övnings- och verksamhetsförbud på fältet. Anledningen står att finna i Försvarsmaktens plan för avveckling av övnings- och skjutfält. Vi lämnade över övnings-/skjutfältet till Fortverket 2011-06-30 för vidare befordran till civila intressenter. Där kan vi redan se hur ett, icke helt okänt Whiskey företag bygger lokaler för såväl förvaring som tillverkning på andra sidan E 4. Nya vägar byggs också på närövningsområdet för att möjliggöra denna expansion.

I vanlig ordning skall FM genomföra en omorganisation vilket innebär att utbildningsgruppen sannolikt får en ny chef. FM återinför en organisation för regional ledning och vi kommer troligen att lyda under densamma. Känns det igen?

Uppgiften att vara Hemvärnsbataljonens motor kvarstår och i sinom tid tror jag mig kunna se att vi även svarar för det länsanknutna när det gäller rekrytering och samverkan.

Sammantaget så har vi en mycket ljus framtid framför oss: Ett nytt förband med motiverad personal, en modern utbildningsgrupp, erkända metoder och tillräckliga resurser.

BLIV MEDLEM I KAMRATFÖRENINGEN

Du stödjer Gävleborgsgruppen

NOVGOROD - ETT 400-ÅRSMINNE

av Knut Björkenstam

I år – 2011 – är det 400 år sedan delar av vårt regemente tillsammans med andra enheter intog den ryska fästningen Novgorod. Det skedde genom stormning den 16 – 17 juli 1611. "*Novgorod 1611*" är det första namnet på den fana som i september 1952 tilldelades regementet av konung Gustav VI Adolf, en fana som alltfort förs av Gävleborgsgruppen. Mig veterligt är vårt regemente ensamt om detta segernamn.

Som den minnesgode läsaren säkert påminner sig har jag i tidigare årgångar av årsskriften erinrat om händelser i regementets historia vilka föranlett namn och årtal på fanan. Som källa har jag i huvudsak använt mig av kapten Herman Sundbergs "*Kungl. Hälsinge regementes krigshistoria i kort sammandrag*". Författaren börjar med regementets insatser i 30-åriga kriget. Av naturliga skäl finns därför ingenting om Novgorod med. Jag har således denna gång fått söka mig till andra källor (se nedan).

År 1610 var det politiska läget för Sverige allvarligt. Riksdagen fattade beslut om stora utskrivningar av soldater for att kunna möta hot såväl i väster som i öster. Den danske kungen förklarade på våren 1611 krig i ett försök att återuppliva Kalmarunionen. De danska trupperna kom att sättas in främst mot Kalmar och Älvsborg, de starkaste svenska fästena på ost- respektive västkusten. Av denna anledning kraftsamlades den svenska krigsmakten till insatser mot danskarna. Kungen, Gustav II Adolf, förde själv befälet över denna operation.

Även i öster var läget mycket osäkert beroende på läget i Ryssland. Där slogs olika intressenter om makten. Denna period har kommit att kallas "den stora oredan". Utöver den svenske kungen var även kung Sigismund av Polen inblandad för att bevaka polackernas intressen gentemot Ryssland. Ansvaret för det svenska försvaret i öster gav kungen till fältherren Pontus de la Gardie.

Före drabbningen vid Novgorod hade de la Gardies trupper, bland vilka fanns soldater från Hälsingland, 1610 intagit Moskva under folkets jubel. Av olika skäl övergavs så Moskva och de la Gardie ägnade sig åt fästningarna Kexholm och Nöteborg. På nyåret 1611 hade han fått förstärkningar med bland annat två fänikor med soldater från Hälsingland eller från Norrland som det står i handlingar från tiden ifråga. Dessa ingick i Hans von Rekenbergers regemente. Då operationerna mot de två fästningarna inte varit särskilt lyckade beslöt de la Gardie att gå söderut mot Novgorod. En polsk armé hade under tiden hunnit fram till staden och dess invånare begärde hjälp av svenskarna. Väl framme fann dessa att polackerna hade försvunnit. Invånarna i Novgorod var dock inte benägna att släppa in svenskarna.

Underhandlingar påbörjades men ledde inte till någonting på grund av "oredan". Inför risken att behöva gå mot Moskva en gång till fattade de la Gardie beslut om att storma Novgorod. I slutet av maj 1611 inleddes operationen samtidigt som förhandlingar ägde rum. Den 8 juli stod svenskarna framför fästningen med en styrka om drygt 4000 man. Då man led brist på förnödenheter av olika slag var ett snabbt ingripande av nöden.

Novgorod var starkt försvarat av ryska trupper. Befästningsanläggningar hade ett gott skydd av floden Volchov. Den svenske befälhavarens plan var enkel. Regementet von Rekenberger skulle genomföra ett skenföretag med överskeppningsbåtar över Volchov. Huvudanfallet skulle sedan inriktas mot den så kallade Sofiadelen av staden. För att skapa tillträde till staden sprängdes stadsportarna med hjälp av minor.

Natten till den 16 juli anföll svenskarna genom stormning. Skenanfallet lyckades och de två hälsingefänikorna kom snabbt i strid med försvarets huvudstyrkor. Mellan dessa torde den hetaste striden ha stått. Svenskarna strömmade in i staden och för att citera Rickard Nilsson i Bocken 1953: "*Rytteri rensade gatorna, panik uppstod och ryssarna övergick nu till allmän plundring för att åtminstone på något sätt deltaga i övningen och förekomma svenskarna. Försvararna hade styrkt sig med vodka och de taktiska motdragen blevo därför en smula vingliga. Staden antändes under plundringen, som av ryssarna utsträcktes även till de stadsdelar, som svenskarna ännu icke stormat. Det starka fästet i staden kapitulerade utan strid, men under många svärord över de svenske och deras hövding, av ryssarna med många fula tillnamn försedd. Öknamnen bar han med jämnmod, men han reagerade häftigt när han i böneskrifter kallades för Jakov Pontusov*".

Striderna var över den 17 juli. Den 25 i samma månad slöts ett fördrag. Striderna i öster kom dock att fortsätta ända fram till 1617 under vilka år förband ur vårt regemente deltog. Angivet år slöts fred i Stolbova varigenom Ingermanland och Kexholms län stannade under svensk hegemoni. Freden med Ryssland kom att vara i nästan hundra år och möjliggjorde för svenskarna att bygga upp det svenska stormaktsväldet. Det stora nordiska kriget som utbröt år 1700 skulle dock komma att förändra sakernas tillstånd. Men det är en annan historia.

Erövringen av Novgorod anses vara ett bra exempel på en våldsam stormning med lyckad utgång. Det var en taktik som framdeles skulle bli kännetecknande för den svenska arméns uppträdande på slagfältet.

Källor:
Bocken 1953.
Kungl. Hälsinge regementes historia, Gävle 1968.

EN FÄLTJÄGARE MED SLÄKTBAND TILL HÄLSINGE REGEMENTE
– VAD SLÄKTFORSKNING KAN LEDA TILL –

av Jan Henrik Bergqvist

I mitt arbete med att kartlägga min släkt tillbaka i tiden har jag upplevt såväl medvind som stundom stiltje. Genom hörsägen visste jag att min morfars morfar varit officer vid Hälsinge regemente efter flykt från Finland sedan det blivit ryskt storhertigdöme 1809. Nu krävdes en djupdykning i släktens skrifter och anteckningar, som lyckligtvis finns bevarade.

Det handlar om **släkten Gripenberg**, som härstammar från en tysk invandrare i början av 1600-talet. Hans son, som tog sig efternamnet Wittman, var en duglig ämbetsman och förflyttades på 1670-talet till Finland. I slutet av detta decennium blev han adlad under namnet Gripenberg. Under hela 1700-talet utvecklades släkten i Finland. Eftersom nästan undantagslöst alla manliga medlemmar ägnade sig åt soldatyrket, förekom bosättning i Sverige endast under korta perioder i sammanhang med tjänst vid rikssvenska regementen.

När Sverige förlorade Finland 1809 efter det olyckliga krigets slut, uppstod frågan för de finlandssvenska familjerna att antingen stanna och svära tsar Alexander I trohet eller utvandra till Sverige. Tsaren gav Finland rätt stor självständighet och uppmuntrade duktiga ämbetsmän och officerare att träda i rysk tjänst. Under 1800-talet gjorde många adelsmän karriär hos den gamla fienden. En gren av den gripenbergska familjen fick 1885 friherrlig värdighet för att ge ett exempel.

Av Gripenbergarna beslöt vid denna tid Reinhold Wilhelm Gripenberg att skicka fyra av sina fem söner över till Sverige. Tre av sönerna lämnade Finland 1810 och vandrade över isen till Sverige där de hamnade i Bollnäs. De blev där inkvarterade i en prästgårdsflygel, som sedan döptes till Finland av befolkningen. En av de omtalade sönerna var Carl Johan Wilhelm. Den fjärde brodern kom senare till Sverige.

Jag skall nu ägna mig åt Carl Johan Wilhelm, född den 4 juli 1791. Från 1805 var han volontär vid Tavastehus regemente, blev korpral 1807 och sergeant och fänrik 1808, 17 år gammal. Han fortsatte sin militära bana vid Hälsinge regemente på sommaren 1810. Befordran till löjtnant följde 1812, kapten 1816 och slutligen major 1824. År 1835 tog han avsked ur tjänsten, 44 år gammal, och blev postmästare i Söderhamn samt tullförvaltare år 1837. Privat ägde och ledde han Flors väveri (dukar med mera) nära Mohed i Mo socken, Hälsingland.

Carl Johan Wilhelm var med i sju slag i det finsk-ryska kriget 1808-1809, nämligen Ypperi, Siikajoki, Nykarleby, Lappo, Alavo, Herranen och Salmis.

Under kriget mot Norge 1814, där de svenska trupperna leddes av kronprins Karl Johan, deltog Carl Johan Wilhelm i fyra drabbningar. Dessa ägde rum vid Kjölen, Rakkestad, Askim och Långnäs. I det senare kriget fick han guldmedalj för tapperhet i fält. Han var 1811 kommenderad till Pommern. Åren 1812, 1813 och 1822 deltog han i arbetskommenderingarna till Göta och Väddö kanaler.

År 1824 gifte sig Carl Johan Wilhelm med Anna Fredrika Linck, som föddes i Söderala 1800. Hon dog 1865 i Hudiksvall, där hon är begravd. Paret fick sex barn, en son och fem döttrar. Carl Johan Wilhelm avled redan 1844. Sonen, som föddes på Säfversta gård i Bollnäs, var då färdig underlöjtnant vid Svea artilleriregemente medan systrarna var mellan sjutton och tre år gamla. Själv är jag ättling till systern Edla Ottilia Therése, född 1841, gift med stadsläkaren i Hudiksvall Isidor Ekman. Ett av deras barnbarn, tecknaren Siri Ekman, gifte sig med expeditionschefen vid Nordisk Resebureau Oscar Bergqvist. De blev mina föräldrar. Av tre barn nådde två vuxen ålder, min bror Stellan, folkskollärare i Råsunda och kapten i Västernorrlands regementes reserv, och jag själv, fotograf vid Sveriges Television och kapten i reserven vid Jämtlands fältjägarregemente.

Ja, en liten men dock anknytning till Hälsingarna har jag även om den ligger långt tillbaka i tiden.

Källor:

Anteckningar om släkten Gripenberg, Lennart Gripenberg, 1927, Helsingfors.
Anteckningar om släkten Gripenberg, tillägg, H. J. S. Kleberg, 1928, Helsingfors.
Gripenberg, Carl Johan Ångström, 2005, Hamburg.
Sam Ekman & Siri Ekman Bergqvist, noteringar.

Red:s anm: I "Kungl. Hälsinge regementes historia" (Gävle 1968) omnämns Carl Johan Wilhelm Gripenberg i samband med kriget mot Norge sommaren 1814, dels som chef för en framsänd spaningsstyrka om 30 man för att utröna norrmännens gruppering efter överskridandet av riksgränsen, dels i samband med striderna vid Kjölen och Rakkestad i början av augusti då han som chef för en större styrka kom en mindre svensk avdelning ur Hälsinge regemente till undsättning.

VÄRNPLIKTEN UTGÖR EN SKOLA I ORDNING, PUNKTLIGHET, RENLIGHET, LYDNAD OCH TROHET

(avskrift ur Norrtelje Tidning 19 mars 1901)

Ingenstädes finns så många möjligheter, väckta och skimrande, att dana ett friskt och lefnadsmodigt slägte som inom den allmänna värnpliktsinstitutionen. Lifvets frestelser undgår ingen yngling men i kroppsarbetet uti skog och mark under fältlifvets alla förhållanden, stärkande gymnastik, upp i otta hvarje morgon och tidigt i säng. I dessa militärlifvets former innebo sedligt härdande krafter, som näpperligen äro att finna så sjelfgifvet annorstädes. Hvilken inre befrielse har icke mången volontär erfarit, då han gått från det qvafva skolrummet till det friska lifvet i kronans tjenst. De militära korporationerna äro inga stater i staten, inga från samhällskroppen amputerade lemmar. Arméns sedliga nivå, är nationens. Kasernlifvet har djupast sett, inga andra faror än dem, som hota hvarje skola, hvarje hem, hvarje individ.

(ur Fredshopp och värnkraft).

Red:s anm.: detta "klipp" och bilden nedan är insända av Lars-Åke Swärdenholt i Söderhamn. Då den allmänna värnplikten enligt riksdagsbeslut 2010 är som det heter "vilande" kan det vara lämpligt att ta in denna syn på värnplikten från anno 1901.

Hälsinge regemente marscherar från Mohed genom Söderhamn till Sandarne, troligen den 11 juli 1893.

STYRELSEN FÖR

KUNGL. HÄLSINGE REGEMENTES
SOLDATHEM I GÄVLE

HAR ÄRAN INBJUDA EDER TILL

50-ÅRSHÖGTID I SOLDATKYRKAN

MÅNDAGEN DEN 18 DEC. 1961 KL. 19.00

SAMT TILL PÅFÖLJANDE

THÉSUPÉ I SOLDATHEMMET

UR PROGRAMMET:

HÄLSNINGSORD AV STYRELSENS ORDF. PROSTEN
G. PONTÉN SANDVIKEN

GLIMTAR UR SOLDATHEMMETS HISTORIA AV ÖVERSTE
A. HENRIKSSON GÄVLE

HÖGTIDSTAL AV FÄLTPROSTEN
HANS ÅKERHIELM STOCKHOLM

MUSIK AV KAMRATFÖRENINGENS MUSIKKÅR

SÅNG AV LOTTAKÖREN

FÖR STYRELSEN:

AXEL HENRIKSSON
CH. KUNGL. HÄLS. REG.

GOTTFRID PONTÉN
PROST, ORDF.

SOLDATHEMMET 1911-2011

av Knut Björkenstam

Regementets soldathem har i år högtidlighållit sitt hundraårsjubileum. Så skedde lördagen den 3 december. Om detta kommer att stå i *Bocken 2012*. Inför jubileet har också utgivits en liten minnesskrift. Oaktat detta bör det i årets utgåva av *Bocken* erinras om soldathemsrörelsens uppkomst och om vårt soldathem och dess betydelse.

Soldathemsrörelsen eller som den från början kom att benämnas soldatmissionen har sina rötter i religiösa föreningar och i den svenska kyrkan. Inriktningen var i första hand att bedriva andlig vård bland krigsmaktens manskap. Sålunda bildades 1877 i Stockholm föreningen Soldaternas vänner. Snart uppstod lokalavdelningar ute i landsorten. Dessa sammanfördes i december 1899 i en speciell riksorganisation.

Då det var det kristna budskapet som från början bar upp verksamheten utbildades i början av 1900-talet så kallade soldatmissionärer. Dessa hade till uppgift att åka runt till olika förband och predika Guds ord. Efter hand kom också flera av dessa missionärer att bli föreståndare för soldathem.

Soldathemmen som helst skulle ligga utanför kasernområdet gav de värnpliktiga tillfälle till en stunds avkoppling med läsning och brevskrivning samt för föredrag och andaktsstunder. I vissa soldathem fanns också en servering.

Efter hand som åren gått har också verksamheten vid soldathemmen förändrats. Det religiösa inslaget har avtagit till förmån för annan personalvårdande verksamhet. De värnpliktiga kom att få fler fritidsintressen, utbildningen förändrades, bland annat med kvällstjänster och längre övningar. Personalvården med sin fritidsverksamhet och studier fångade de värnpliktigas intresse. I dag har vi inte längre några värnpliktiga utan rekryter som är anställda. Hur det skall gå med soldathemmen i framtiden är ovisst. Men med eventuellt åter igen en förändrad inriktning finns det nog alltfort en möjlighet till fortsatt verksamhet.

De första soldathemmen tillkom redan under "lägerlivets dagar" innan de indelta regementena flyttade in till städerna i början av 1900-talet. Vårt eget regemente hade ett soldathem med lokal för gudstjänster på Mohed. Inför regementets kasernering till Gävle tillkom genom en kraftfull insats av dåvarande regementspastorn Hultin och med gott stöd av regementschefen soldathemsbyggnaden med tillhörande kyrksal. Byggnaden invigdes 1911. Kyrksalen blev kyrka först 1916 och kan således 2016 högtidlighålla sitt hundraårsjubileum.

En första genomgripande renovering och upprustning fick soldathemmet i slutet av 1940-talet då byggnaden var starkt nedgången. En pådrivande kraft

härvidlag var överste Hans Berggren som genom "tiggeri" i bygden lyckades få ihop tillräckligt med pengar för upprustningen.

Tillåt mig så att citera vad fanjunkare Lars O. Skyttner skriver i sin bok *Några axplock ur gamla Hälsinge regementes och dess underofficerares historia* där författaren skriver om just soldathemmet och dess söndagsskola, ett tidstypiskt dokument.

"Självfallet blev det ett ganska stort antal äldre och yngre barn, som fick sin vistelse inom kasernetablissementet. Bekymmer över "vad det måtte bliva av dessa barn", som skulle vistas och växa upp alldeles inpå en militärförläggning, blevo stora i synnerhet för mödrarna. Då det efter soldathemmets tillkomst år 1912 utfärdades en inbjudan, att barnen skulle få komma till söndagsskola i soldathemmet, mottogs detta av underofficerarna med stor tacksamhet.

Den första soldathemsföreståndarinnan, fröken Valborg Svensson från Söderhamn, vilken av oegennyttig nitälskan för människors gudsfruktan länge var hemmets oavlönade föreståndarinna, blev också söndagsskolans första lärare, och bör ha en särskild eloge från underofficershåll för denna verksamhet. Senare där verksamma diakonerna-söndagsskollärarna Trulson och Hjortskull böra i detta sammanhang också nämnas. Söndagsskolfesterna i soldathemmet vid jultiden äro för barnen oförgätliga högtidsstunder. En vårfest hölls också i maj eller juni såsom söndagsskolans säsongavslutningshögtid. Barnen tågade med flaggor i händerna och ett par lånade trumslagare i täten, som slogo trumma, från soldathemmet ut till Stenhammartorpets trädgård, där gudstjänst och friluftsfest i det gröna gick av stapeln.

Att söndagsskolverksamheten i dubbel bemärkelse är av ett bestående värde bevisas av att den hela tiden efter kaserneringen oavbrutet fortgått och fortgår vintertid om söndagsmorgnarna ännu anno 1950".

I dag lever soldathemmet och Soldatkyrkan vidare med delvis annan verksamhet riktad mot andra "målgrupper". Men i grunden finns den ursprungliga målsättningen kvar: att förena andligt och världsligt i en tilltalande och avkopplande miljö. Det är bara att hoppas att så skall bli fallet under ännu många år.

* * *

Kan man tänka sig att bocken med sitt getskinn kan vara en symbol för ÖDMJUKHETEN? I varje fall i norra Hälsingland ifrågasätts det nog. När en familj flyttat in i en fastighet i skogslandet och en av dess grannar blir tillfrågad huruvida den är frikyrkligt engagerad får grannen till svar: "Nää, dom har getter."

Olle Skytt

UR EN GAMMAL REGEMENTSINSTRUKTION

av Knut Björkenstam

Då jag i november 2005 i Soldathemmet deltog i ett sammanträde med kamratföreningens styrelse fann jag i en av bokhyllorna en sliten publikation. Det visade sig vara en gammal regementsinstruktion från 1931, alltså skriven för i år 80 år sedan. Den verkade intressant av vilken anledning jag tog den med mig hem. Kanske kunde det bli ett inslag i årets Bocken. Och så blev det. Här kommer resultatet. Jag har gjort en del "nedslag" på sådant som jag bedömt vara speciellt för den tiden, således 1930-talet.

Instruktionen är tryckt på Serranders tryckeri i Gävle 1931. På sidan 2 står det:

Denna **Regementsinstruktion för Kungl. Hälsinge Regemente** (R. I.) fastställes att lända till efterrättelse.
Gävle den 26. maj 1931.
H. Stålhane.
Regementschef

H. Lidén.

Av innehållsförteckningen framgår att instruktionen omfattar 24 kapitel angivna med romerska siffror. Varje kapitel omfattar i sin tur olika antal paragrafer, totalt 145 stycken. 20 stycken bilagor tillkommer. Antalet sidor är 136. För kommande ändringar och/eller tillägg är vartannat blad tomt. Av alla införda anteckningar, såväl handskrivna som maskinskrivna, att döma visade det sig vara en förnuftig ordning. Den senast noterade ändringen daterar sig till den 9 november 1936.

Kapitelindelningen är följande: I. Förläggning, uppställningsplatser; II. Regementsdagbefäl. Regementsväbel; III. Kasernvakt, beredskap, ordningspatrull; IV. Ordonnanser, kontingenter och handräckningstjänst; V. Dagordning, signaler; VI. Brandordning; VII. Ordningshållning m.m.; VIII. Krigstukt; IX. Hälsning, personlig anmälan; X. Klädsel och utrustning; XI. Expeditionstjänst m.m.; XII. Tjänstledighet, permission och tillstånd att vistas utom förläggningsorten; XIII. Inre tjänst vid kompani; XIV. Hälso- och sjukvård; XV. Regementets hästar; XVI. Religionsvård; XVII. Kasernvård; XVIII: Vapenvård; XIX. Munderingsutrustning, skid- och signalmateriel m. m.; XX. Förplägnad; XXI. Bränsle, lyse och renhållningsmateriel; XXII. Tvättinrättningen; XXIII. Kassa och räkenskapsväsende; XXIV. Marketenteri och manskapsbibliotek.

Instruktionen är mycket detaljerad och reglerar detaljer långt ner i organisationen. Bland kompanierna är det enbart kulsprutekompaniet som i en del sammanhang särskilt omnämns. Många specialbefattningar för officerare och underofficerare är angivna, alla med sin instruktion. Exempelvis vad avser dagtjänsten: *dagmajor, dagkapten, daglöjtnant, regementsdagunderofficer* och *regementsväbel*. Den senare ansvarade bland annat för arrestanterna såväl befäl som meniga. Den som tjänstgjort som dagofficer på regementet minns den runda "anvisningstavlan", märkt "Daglöjtnanten", på dörren mot trapphuset i kanslihuset. *Då daglöjtnanten uppehåller sig å annan plats än tjänsterummet, skall han å dörren till detsamma angiva, varest han träffas.* Det gällde även för oss. I dag återfinns "tavlan" på mässen i Soldathemmet.

Så över till andra tjänstegrensföreträdare: *stallofficer, stallunderofficer, stallfurir.* Den senare kunde ibland ersättas av en *stallkorpral; kasernofficer, kasernunderofficer; signalofficer, signalunderofficer.* Dessa kom senare att ombenämnas till *radiooffícer* respektive *radiounderofficer; skidofficer, skidunderofficer; pionjärofficer.* Denne var även chef för specialkompaniet. Flera av dessa befattningar var aktuella långt in i vår tid.

Av regementsorder nr 26/1935 bilaga 1 framgår att redan då fanns det en utspisningsnämnd vid regementet. Dagmajoren var ordförande i nämnden. I denna fanns representanter för såväl den fast anställda personalen (furirer på stat, korpraler och vicekorpraler på stat samt volontärer) och för de värnpliktiga. Enligt ordern skulle *"utspisningsnämnd kallas till* ***sammanträde*** *under tredje veckan i november varje år samt på kallelse av ordföranden, efter order av regementschefen eller efter hemställan till ordföranden av medlem i nämnden."*

Då jag ändå uppehåller mig vid utspisning kan nämnas att köksföreståndaren var en militär person som inte deltog i tjänst vid truppen. Under honom löd husmor. I matsalen fanns en särskild matsalsfurir avdelad. Men nu över till de kapitelvisa "nedslagen".

Kapitel I § 1 moment 5 lyder enligt regementsorderpunkt 28/1933 punkt 18 som följer: *Officerare och underofficerare med vederlikar medgivas dock jämlikt TjR § 123:4, att under fritid vistas utom förläggningsorten inom ett sådant avstånd att vederbörande kan inställa sig inom högst en timme. Tillfälliga färder må utsträckas även utanför nämnt avstånd. Anmälan /telefon/ om längre tillfällig färd skall dock göras till närmaste befälhavare eller daglöjtnanten.* – Långt fram i tiden fanns begreppet "tillstånd att vistas". För att få fara till utrikes ort krävdes särskild anmälan härom till regementschefen som hade att bevilja detsamma.

Kapitel II § 6 moment 6: *Då anmälan inkommit, att flygplan skall landa å regementets område, skall daglöjtnanten ombesörja:*

att "lilla övningsfältet" vid tidpunkten för landningen är fritt från trupper och materiel, samt

att landningsmärke utlägges.

Landningsmärke ordnas i vindriktningen medelst tre vita lakan, ordnade i T-form och så att möjlighet finnes för flygplan att taga mark 50 meter framför detsamma och att därefter rulla minst 100 meter. – Till detta kan tilläggas att vid den stora krigsmaktsövningen i Gävleområdet hösten 1952 landade och startade flygplan av typen Fieseler Storch på Lilla fältet. Jag var som gymnasist själv åsyna vittne till detta. Planet var ett lätt sådant avsett för bland annat spaning och sambandsflygning.

Kapitel II § 8 moment 6: *Regementsväbeln åligger vidare ...*

att med biträde av mässfuriren (väbelkorpralen) ansvara för anbefalld temperaturtagning inomhus;

att med biträde av regementsdagunderofficeren avläsa och avgiva de militärmeteorologiska uppgifterna;

att ansvara för spolning av manskapspissoarerna; i desamma befintliga vattenledningar skola den varma årstiden vara öppnade omkring två timmar dagligen. ... .

Kapitel V § 16 moment 1: *Signaler med jägarhorn givas i vanliga fall från vägen mitt framför vakten eller på kaserngården från beredskapens uppställningsplats.* Moment 2: *Signaler med trumma givas under marsch från vakten genom grind n:r 1 förbi de kaserner, där trupp är förlagd.* Moment 3: *Revelj och tapto givas i regel å trumma av minst två trumslagare.* – Det är att komma ihåg att vid denna tid, 1930-talet, var kasernvakten förlagd i kanslihusets nedre våning. En påminnelse om detta var under alla år gevärsbron framför kanslihuset.

Kapitel VII § 21 moment 2: ... *Det är förbjudet:*

att göra åverkan (rita, skära osv.) å regementets byggnader och inventarier;

att spotta annorstädes än i härför utställda spottlådor;

att kasta papper, tändstickor, cigarettstumpar osv. annat än å härför avsedda ställen; ... .§ 22 moment 4: *I manskapsparken är icke tillåtet:*

att ligga på gräsmattorna eller å sluttningarna utefter Valbobäcken eller Gavleån;

att flytta sofforna samt

att förtära matsäck.

Kapitel VIII § 24 moment 1: *Menig, som på grund av sitt överlastade tillstånd blivit tagen i förvar, skall insättas i förvaringsarresten och annan överlastad, som tages i förvar, i disponibel cell.* § 28 moment 1: *Envar, som är vid regementet anställd eller där tjänstgörande, skall, därest till hans kännedom kommit, att skrift, vilken uppenbarligen åsyftar att utplåna känslan av plikter mot fosterlandet eller uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräva krigslydnaden, sprides bland truppen, därom ofördröjligen göra anmälan till regementsdagbefälet.*

Kapitel XIV § 46 moment 1: *Beträffande hälso- och sjukvård har kompanichefen följande åligganden: ...*

att låta upplägga fotrulla och i densamma införa anteckningar om fotskador (uppkomst, fotvård m. m.);

att vid lämpliga tillfällen anordna fotvisitation;

att särskilt observera sådant manskap, som ofta sjukanmäla sig; ... . Här kan inflikas att då författaren 1956 – 1957 genomgick plutonchefsskola skytte på Livkompaniet plutonsbefälet i samband med marschövningar beordrade skor och strumpor av för att visitera fötterna. Vikten av att vårda fötterna poängterades starkt.

Kapitel XV § 52: *Hästarna hänföras till någon av följande grupper: I. Stamhästar: a) Stabshästar, som tilldelas regementsofficerare eller utlämnas till tjänstebruk åt regementskvartermästare samt regements- och bataljonsadjutanter; b) Kompanihästar, som utlämnas till tjänstebruk företrädesvis åt kompanichefer och signalofficerare samt åt officerare vid kulspruteförband. II. Ackordshästar: a) avsedda för ekonomikörslor och transporter vid regementet; b) utackorderade till fodervärdar större delen av året. III. Lejda hästar: a) inlejas för viss del av övningsåret för användning i första hand vid anspänning av trängfordon. IV. Egna tjänstehästar.*

Kapitel XVI § 68 moment 1: *Gudstjänst hålles efter därom å reg. o. kungjord tid och plats.* Moment 2: *Då gudstjänst hålles för viss å reg. o. kommenderad styrka, för daglöjtnanten befälet över densamma.* Moment 3: *Till varje kompanikontingent beordras minst ett underbefäl. Överstiger kompanikontingent 20 man, beordras två underbefäl, 40 man tre underbefäl osv.* En anteckning i anslutning till detta kapitel anger att bestämmelser för korum saknas, något som kan tyckas anmärkningsvärt.

Kapitel XVII § 81 moment 3: *Materiel för maskering får endast tagas så, att träd och buskar icke taga bestående skada. I dungarna vid och närmast omkring "o" i Valbo får endast löv och mindre kvistar tagas. ...* . Moment 4: *Fältarbeten få utan regementschefens tillstånd äga rum endast vid "nn" i Johanneslöt och i björkdungen 200 m. väster Myrängstorpet. Inredande av eld- (skydds-)ställningar må i mindre utsträckning äga rum å andra platser.* Moment 6: *Beträffande övningar i närheten av Tolffors gäller, att det är förbjudet att lossa skott inom ett område av en cirkel med 500 m. radie, vars medelpunkt är belägen i herrgårdstecknet vid Tolffors. Inom eller i närheten av Landstingets epidemisjukhus å Valboåsen få övningar icke äga rum eller skador å därvarande hägnader göras.*

Kapitel XX § 114 moment 2: *Officerare och underofficerare m. fl., vilka vilja begagna sig av rättigheten att jämlikt fredsförplägnadsreglementet, § 6, utbekomma proviantartiklar från regementets magasin, skola under lördagen före den första och tredje fredagen i månaden avlämna sina rekvisitioner till ombudet för enskilda. Utlämningen sker genom ombudets försorg.*

– Denna förmån att "handla" specerier med mera på regementet fanns kvar långt in på 1950-talet. Exakt när det upphörde känner jag inte till. I Bocken årgång 2005 berörde jag denna "affärsverksamhet" helt kortfattat. Affären låg i källaren till gamla marketenteribyggnaden och kunderna betjänades av förvaltare E. W. Andersson och hans maka. Själv var jag där många gånger och hämtade de av min pappa, som var inskrivningschef på regementet, gjorda beställningarna.

Kapitel XX § 117: *Kokinrättningen omfattar: 1. Matsalen. 2. Regementets proviantmagasin, som utgöras av två magasin, konservkällaren i C-kasernen, potatiskällaren samt tillfälligt använda lokaler under köksföreståndarens uppbörd. 3. Regementets kök utgöres av: kokrummet, renseri- och tillredningsrummen, diskrum, kylrummet, grönsakskällaren, yttre renseriet, personalens dagrum.*

Kapitel XX § 132 moment 3: *Rörande utportioneringen gäller: Måltiderna serveras å tider, som angivas å reg. o. Portioner avhämtas av enskilda och för arrestanter vid disken i matsalen, resp. för sjukhuset i köket 15 minuter före måltids början. Inträde i matsalen skall ske genom västra ingången. Envar förflyttar sig fram till utdelningsdisken, där varje man förser sig med en serveringsbricka, varefter måltidskortet uppvisas mot erhållande av servisbestick (eller del därav). Därefter skjutes serveringsbrickan fram å disken, servis samt portion mottagas i den ordning, enligt vilken utdelningskärlen för varje gång äro uppställda. Hårt bröd och kryddor finnes utställda på borden.*

Ja, detta var en blick 80 år bakåt i tiden. Hoppas det har gett läsaren något av tidsandan på regementet. Ett och annat visar sig vara sig likt även för senare generationer Kungsbäckskrigare alla kategorier.

SKRIV GÄRNA OM GAMLA MINNEN
ELLER ROLIGA HÄNDELSER.

JAG TAR TACKSAMT EMOT DEM.
REDAKTÖREN

GÄVLE STAD 500 ÅR -TVÅ EPISODER

av 21-14-46 Berggren

År 1946 fyllde Gävle stad 500 år. Jubileet högtidlighölls bland annat med en stor utställning på travbaneområdet. En civil och en militär del ingick.

Jag var då furir och kommenderades som "adjutant" till "utställningskommissarien" för försvarsdelen, en utomordentligt sympatisk generalstabsofficer kapten Frykman. Följande episoder upplevde jag i sammanhanget.

Arméchefen generallöjtnant Archibald Douglas hade för vana att inspektera alla evenemang av den här typen och var särskilt noga med att man tänkt på toalettarrangemangen. Kapten Frykman sade: "Jäklar, nu får jag på huden för att toaletterna inte är klara". (Sådant händer antagligen alltid vid sådana här tillfällen).

Vidare. Till försvarsutställningsdelen hörde också en spärrballong, som svävade högt över travbanan med texten "GÄVLE 500 ÅR". Ballongen betjänades av en fyra à fem man som såg till att gastrycket var det rätta etcetera. Dessa män hade sin plats intill utsidan av det staket som omgav hela utställningsområdet. Och så fanns det ett grindhål reserverat för betjäningspersonalen. Vid grindhålet stod en post från I 14 med noggrann instruktion att enbart låta denna personal passera.

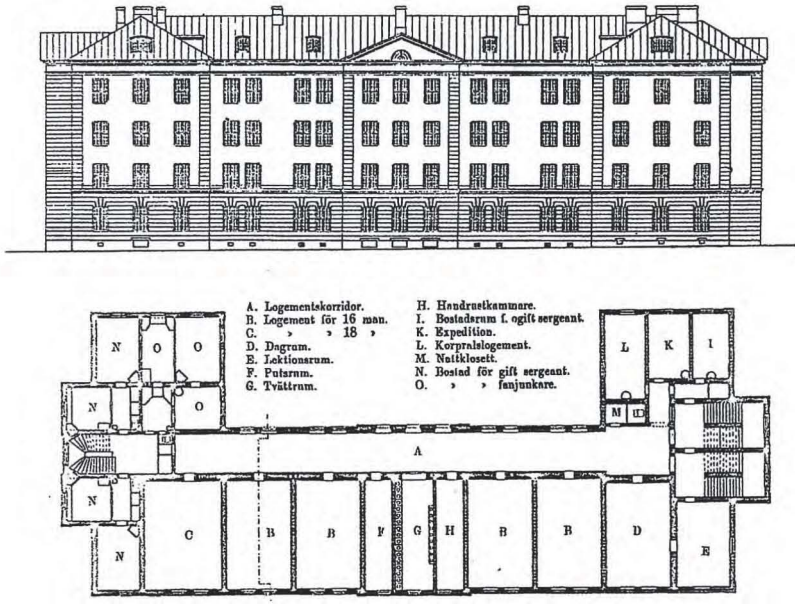
Alltnog. Kapten Frykman fick rätt och på skallen av arméchefen. Nu bar det sig inte bättre än att generalen vid sin inspektion fick ett oavvisligt behov att lätta på blåstrycket. Förhoppningsfull begav han sig mot "grindhålet" där han skymtade en husknut att gå bakom. Emellertid hade han inte räknat med I 14-posten vid grindhålet. Generalen närmade sig och posten lyfte sitt gevär m/96, riktade bajonetten mot generalens mage och kommenderade "Halt!" Förskräckt stannade generalen och utropade: "Men ser ni inte vem jag är, karl?" – "Jo, general, men här får bara ballongpersonalen passera." -"Men gör då i Herrans namn ett undantag. Jag måste komma bakom knuten och p-a." Posten med en sådans sunda förnuft och medkänsla fällde vapnet och yttrade det förlösande ordet: "Passera". Situationen var räddad till alla inblandades tillfredsställelse.

Red:s anm: författaren heter Ulf i förnamn, är son till kaptenen vid regementet Erik Berggren, bror till översten och regementschefen Hans Berggren. Ulf Berggren kom att bli reservofficer vid regementet.

REGEMENTETS DÖTTRAR

av Knut Björkenstam

Då regementets kaserner uppfördes planerades för att i varje våningsplan i de tre bataljonskasernerna särskilda bostäder för underofficerare skulle finnas. I A-kasernen var de belägna i östra gaveln, i B-kasernen i västra och i C-kasernen i norra. Från början fanns tre lägenheter på varje plan, en för fanjunkare och två för gifta sergeanter. I motsatta ändan fanns bostadsrum för ogift sergeant. Dessa lägenheter var bebodda till långt in på 1950-talet. I samband med att kasernerna började renoveras försvann efter hand lägenheterna och omvandlades till befälsrum och lektionssalar. Minns jag rätt var rustmästaren Andersson, fast vaktchef, den siste som bodde kvar och det i A-kasernen. Han torde ha flyttat ut någon gång under 1960-talets första hälft.

Ritning till typkasern för infanteri, bland annat för Hälsinge regemente, enligt Riksdagens framställning den 15 maj 1902. Ur Tidskrift i militär helsovård, häfte 2 1904.

Om att bo i kasern har skildrats av några som upplevt detta. Sålunda skriver Hugo Sööder i *Så minns vi Kungsbäck* i kapitlet *Vi bodde i kasern* om minnen från denna tid. Vidare i samma bok skriver Anne-Sofie Ringqvist, f. Fisk, om *Familjeliv på Kungsbäck*. Vidare i *Bocken 2005* har Stig Gavlén skrivit om sina kasernminnen under rubriken *Regementsungar.*

Det måtte ha varit ett eldorado för alla barn att växa upp i den militära miljön på Kungsbäck. Om inte annat så framgår det klart av det som skrivits. Sammanhållningen mellan barnen och deras familjer har fortsatt efter det att boendet på kasern upphörde. Inte minst barnen har försökt hålla samman.

En som arbetat för detta är Louise Bramefjord, f. Nygren. Som framgår på annan plats i årets *Bocken* har Louise lyckats värva en hel del "barn" till Kamratföreningen. Vid årsmötet kunde åtta stycken infinna sig. Vilka de är framgår av ett foto nedan (faders namn inom parentes). Det är nu bara att hoppas på att "barnaskaran" i föreningen kommer att utökas. Varför inte också med några "regementets söner"?

Regementets döttrar vid årsmötet 2011. Från vänster: Inga Gustafsson (Otto Hälsingdal), Ing-Britt Norberg (Helge Johansson), Britt Isberg (Gunnar Nilsson), Siv Liljekvist (Åke Groland), Louise Bramefjord (Helmer Nygren), Ulla-Britt Holmgren (Sten-Eric Stolth), Anne-Sofie Ringqvist (Harald Fisk) och Catharina Berggren (Hugo Sööder). Foto: Hans Beminge.

Nedanstående kort har ställts till förfogande av Catharina Berggren, f. Sööder. Efter varje flickas namn har inom parentes angivits faderns förnamn för placering i "rätt" familj. Med ett undantag och det gäller Siv Andersson. Ingen kan i dag exakt erinra sig vilken familj Andersson hon tillhörde. Det fanns nämligen flera underofficerare med just det efternamnet. Någon har antytt att Sivs familj bodde utanför kasernerna.

Underofficersbarn vid Luciauppvaktning på underofficersmässen omkring 1950. Från vänster: Inga Hälsingdal (Otto), Inger Nässlander (Karl Gustaf), Britt Nilsson (Frans Gunnar), Ulla Nässlander (Karl Gustaf), Siv Andersson ("Boxarn" Andersson?), Lilian Börjesson (Knut Herbert), Sonja Öjerholm (Hjalmar), Ing-Britt Johansson (Helge), Berit Smitt (Karl Gösta Valentin), Margareta Fisk (Harald), Anne-Sofie Fisk (Harald) och Catharina Sööder (Hugo).

JAG MINNS MITT I 14

Härmed uppmanas alla och envar, som har personliga minnen från tiden vid Hälsinge regemente, dess två brigader och övriga krigsförband, att skriva och berätta. Gärna med några bilder. Allt är av intresse, även mycket korta berättelser.
Sänd in **före** den 1 maj 2012!

Välkomna med bidrag.
Redaktören

Kamratföreningen

anordnar **söndagen den 24 augusti 1941**

Högtidssammankomst å Kungsbäck

Ur programmet:

Kl. 12.30—13.00. Samling på kaserngården. Regementsmusik.
Kl. 13.00. Fältgudstjänst på idrottsplanen.
Kl. 13.15—14.30. Idrott. Finaltävlingar.
Kl. 15.00—16.30. Gemensam middag. Pris kr. 2:—.
Kl. 16.30. Årssammanträde.
Kl. 16.30—17.30. Förevisning av modern stridsmateriel. Stridsövning.
Kl. 18.00—22.00. Dans.

Dessutom medverkar Delsbo-Stintan.

OBS.! Meddelande om deltagande i middagen bör göras till sekreteraren senast 23 augusti.

Allmänheten inbjudes närvara.

ORIGINAL
(mörka)
à 50 öre pr ask

VITA
(Bröst-Bonbons)
à 35 öre pr ask
skatter
inberäknade.

I FÄLT

eller i det civila livet — Läkerol är alltid den verklige välgöraren, som dessutom friskar upp genom sin behagliga smak.

Läkerol

— mörk eller vit
båda bra för hals och röst.

(ur Bocken 1944)

MILITÄRTJÄNSTEN KOM ATT PÅVERKA HELA HANS LIV

av Martin Larsson

Stig Larsson, min pappa, föddes i By socken i Dalarna 1931. När det var dags för mönstring fick Stig infinna sig i Tingshuset i Krylbo. Inskrivningsnämnden åkte runt inom inskrivningsområdet som omfattade Gävleborgs län utom den norra delen samt Avestaområdet. Stig fick svara på frågeformulär och genomgå läkarundersökning varefter han blev inkallad till inskrivningsnämnden. I mitten satt inskrivningschefen överstelöjtnant Knut Björkenstam. Han sade: "Vi har tittat på era papper och vi tänker placera er på studentkompaniet på I 14 i Gävle". "Jag har vare sig real- eller studentexamen" sade Stig. "Ja, men nu blir det så" sade Björkenstam. Det kom att påverka Stigs liv.

Alla 18 på luckan var studenter utom Stig. De hade läst sex år mer i skolan. För Stig var det en helt ny miljö. Alla var uttagna till plutonchefsskolan med 15 månaders utbildning. Studentkompaniet, 5. kompaniet, leddes av kapten Gert Nilsson. Stig placerades på skytteplutonen vars chef var löjtnant Ove Dahlström och med sergeant som ställföreträdare. Regementschefen överste Hans Berggren kom ofta ridande när plutonen var ute på övningsfältet och då skedde alltid avlämning till översten. Ett minne som fastnat hos Stig var vårens fjällmarsch där den fysiska förmågans gränser verkligen sattes på prov.

Under tiden på plutonchefsskolan tryckte befälen på för att Stig skulle fortsätta och gå sex månader på kadettskolan i Ulriksdal i Solna intill Järvafältet. Så blev det. Efter kadettskolan som fänrik erbjöds Stig få betald utbildning på Försvarets läroverk i Uppsala för att ta studenten och sedan bli officer på aktiv stat.

Stig valde att inte bli aktiv officer utan blev officer i reserven och gick tillbaka till arbetet på SJ:s eldriftsavdelning i Krylbo. Officer resten av livet kändes inte rätt just då utan han var mer inriktad på att genomgå en teknisk utbildning. Stig hade under den militära utbildningen upptäckt att han inte hade några svårigheter att klara de teoretiska proven.

Stig på plutonchefsskolan (21 år).

Stig krigsplacerades som jägarkompanichef direkt underställd brigadchefen, sedermera arméchefen, Nils Sköld. Denne gjorde ett mycket stort intryck på Stig och hans föredragningar och summeringar i samband med repetitionsövningarna kom att bli en förebild för Stigs egna presentationer och föredragningar i näringslivet.

Infanteribrigad 44, Hälsingebrigaden, som Stig var krigsplacerad på hade till uppgift att i första hand försvara Hälsingland där repetitionsövningarna i regel ägde rum. Jägarkompaniet fick ofta till uppgift att vara förtrupp vid brigadens förflyttningar. I mer stationära lägen var huvuduppgiften att spana mot och störa fienden bakom frontlinjen. En uppgift kompaniet genomförde med stor framgång var under en repetitionsövning i trakterna av Nianfors och Grängsjö i Hälsingland sydväst om Hudiksvall där fiendens försvar på den motsatta stranden skulle störas ut så att brigaden i gryningen kunde skeppas över utan förluster. Uppgifterna som jägarkompaniet fick genomfördes av dess plutoner och grupper med stort engagemang. Stig trivdes mycket bra under såväl utbildningen som under repetitionsövningarna.

Beslutet som överstelöjtnant Björkenstam tog om att placera Stig på studentkompaniet trots att han inte hade studentexamen kom att vara helt avgörande för Stigs framtid. Alla Stigs kompani- och plutonsbefäl samt de värnpliktiga på hans pluton och hans kompani gav honom starkt förtroende för hans egen förmåga och vilja att vidareutvecklas.

Den studieteknik som tillämpades i militärutbildningen var mycket effektiv och användes av Stig då han senare studerade i Västerås på den Elektrotekniska Fackskolan och i Göteborg på Chalmers Tekniska Högskola. Studietekniken innebär ett aktivt lärande vilket omfattar först en grundlig genomläsning av ämnets böcker och föreläsningsanteckningar, därefter att själv skriva ner ett antal frågor på varje avsnitt och sedan besvara frågorna. Om man inte kan svara eller svarar fel på en fråga så läser man på det avsnittet igen och sedan försöker man återigen besvara frågan och fortsätter tills alla frågorna är rätt besvarade. När det gäller till exempel matematik så gäller det att räkna igenom ett antal tal i varje avsnitt. Metodiken låter kanske arbetsam men ger i praktiken ett mycket bättre och snabbare resultat än att bara läsa ett antal gånger.

Stig Larsson gick från folkskoleexamen till civilingenjörsexamen med början våren 1955 och med slutexamen 1960, fem och ett halvt år. Normal studietid var då elva år uppdelat på realexamen fyra år, studentexamen tre år och teknisk högskola fyra år. Stig läste in, med hjälp av den beskrivna studietekniken, allt på halva tiden.

Efter fullgjord utbildning till civilingenjör kom Stig Larsson att vara anställd vid LM Ericsson 1960 – 1988 och upprätthöll där olika befattningar. Vid delningen av Statens järnvägar (SJ) 1988, där Banverket blev en separat

myndighet, utnämndes Stig Larsson till generaldirektör och chef för det nya SJ. Han avgick från denna befattning 1997.

Stig Larsson har dessutom haft ett stort antal förtroendeuppdrag under årens lopp, både under och framför allt efter SJ-tiden. År 1996 utsågs Stig Larsson till hedersdoktor vid Chalmers Tekniska Högskola i Göteborg.

Sammanfattningsvis kan sägas att den militära utbildning Stig Larsson fick var helt avgörande för dennes kommande studier, yrkeskarriär och ledarskapsförmåga.

Red:s anm: författaren har varit kapten i reserven vid Norrlands Dragoner.

I september 1955 bedriver rekrytbataljonen övningar i trakten av Mohed för att bereda plats i kasernerna för inkallade repetitionsövningsförband. Här ses tjänsteförrättande regementschefen, överstelöjtnant Knut Björkenstam, inspektera övningarna den 16 september. Fr. v. överstelöjtnant Nils Juhlin, major Harald Westman, överstelöjtnant Knut Björkenstam och major Torsten Påhlgren. Tillhör Björkenstams släktarkiv.

OFÖRUTSEDDA UTGIFTER ...

Hej Per Penna!

Jag gjorde lumpen vid I 14 i Gävle 1950, det var fredag och vi hade fått ut vår lön, 15 kronor för 10 dagar.

Nu bar det sig inte bättre än att det blev pokerspel på luckan. Jag spelade bort hela lönen. Nu var goda råd dyra.

Det var lördag morgon och alla hade permis. Jag fattade mod och gick in på expeditionen. Där satt kapten Strindberg. Jag gick rakt fram till honom och slog ihop klackarna.

- 1000 Sundqvist anhåller att få tala med kapten.
- Varsågod, sa han.
- 1000 Sundqvist anhåller att få ta ut 10 kronor i förskott.

Jag tror han tittade på mig tre gånger. Sedan sa han långsamt:

- Sundqvist fick ju lön igår.

Jag förklarade att jag hade haft oförutsedda utgifter och nu ville hem till Söderhamn med buss, som kostade 9 kronor. Jag fick min tia. Kaptenen måste ha skrattat inombords åt mina "oförutsedda utgifter", som hade uppstått på luckan mellan fredag kväll och lördag morgon.

Elvid

Red:s anm: ur Hemmets Journal något nummer 2006, insänt av Anne-Christine Gotthold, dotter till Ulla Gotthold, syster till kaptenen Bertil Strindberg.

Är BOCKEN bra?
Visa den då för vänner och bekanta!

INSKRIVNING AV VÄRNPLIKTIGA PÅ 1950-TALET

av Knut Björkenstam

Den sista juni 1969 sattes punkt för ett kapitel i regementets historia. Då stängdes nämligen inskrivningsexpeditionen vid Io 14, Gävleborgs inskrivningsområde. Det nyinrättade Värnpliktsverket, VPV, övertog från och med den 1 juli detta år ansvaret för inskrivning av landets ynglingar. Ett år senare övertog VPV även ansvaret för redovisning av krigsmaktens personal.

I handlingar efter min pappa, överstelöjtnant Knut Erik K:son Björkenstam, finns bland annat ett album i vilket han samlat diverse tidningsklipp, fotografier med mera från sin tid som inskrivningschef vid regementet. Det omspänner perioden från och med den 1 september 1949 till och med den 31 mars 1956. För att något belysa hur verksamheten bedrevs under dessa år har jag använt mig av albumets innehåll.

Inskrivningsexpeditionen var under den nu aktuella tiden inrymd på nedre botten i kanslihuset. Inskrivningschefen var i denna sin egenskap även mobiliseringsofficer och följaktligen ingick mobiliseringsdetaljen (Md) i expeditionen. Det gjorde även personaldetaljen (Pd). Chef för Md var major Nils Frykberg. Denne kom senare att avlösas av major Sture Söderström. Chef för Pd var kapten Gunnar Fernquist. Då pappa gick i pension kom major Arne Dyberg att efterträda honom. Expeditionsunderofficer vid Io 14 var fanjunkare K. G. Nässlander, vilken 1954 avlöstes av fanjunkare Carl Asplund. Utöver den militära personalen tjänstgjorde ett antal kvinnor samt några värnpliktiga.

Redan på försommaren började förberedelserna för årets inskrivningar. Då kom från Stockholm de order som hela verksamheten byggde på. I augusti -september hade inskrivningschefen rätt klart för sig hur den kommande fördelningen av de inskrivningsskyldiga skulle ske, nämligen av vilka kategorier och till vilket antal olika förband hade behov. Han visste till exempel att det behövdes en viss yrkesman och att denne av allt att döma fanns att hämta i Bollnäs. Men om vederbörande inte godkändes vid läkarbesiktningen måste någon annan lämplig finnas i reserv.

Inskrivningarna ägde rum under hösten. De tog sin början i slutet av september och höll på till slutet av november. Något kunde det dock skilja från ett år till ett annat. Inom Io 14 ägde inskrivningarna rum på följande platser, nämligen Gävle, Sandviken, Söderhamn, Bollnäs och Krylbo. Den norra delen av Hälsingland tillhörde annat io, nämligen Io 5 i Östersund. Att inskrivningar skedde i Krylbo berodde på att ynglingar i denna del av Dalarna fullgjorde sin värnplikt vid i huvudsak vårt regemente.

Lokaler för inskrivningsförrättningarna varierade på de olika platserna. I Gävle ägde de rum i Strömdalens restaurang för att senare flyttas över till Folkets hus, i Sandviken på Jernvallen, i Söderhamn och i Bollnäs på Stadshotellen samt i Krylbo i Tingshuset. Representant för ordningsmakten fanns på plats för att tillse att allt gick lugnt till.

Inför inskrivningarna organiserades en särskild nämnd, inskrivningsnämnden (IN). Ordförande i denna var inskrivningschefen. Därutöver bestod den av två av respektive landsting utsedda nämndemän. I övrigt biträddes inskrivningschefen av expeditionsunderofficeren, en särskilt kommenderad underofficer, några värnpliktiga skrivbiträden, läkare, exploratör och psykolog.

Personer som medverkat i inskrivningar utöver ovan nämnda var bland andra kaptenerna Rolf Jehnich, Börje Jansson och Oscar Sundberg, fanjunkarna Hans Dahlgren, Lennart Hanzon och Harald Fahlgren, överfurir Gunnar Reidle regementsläkare Einar Fagerström och bataljonsläkare Stig Holmquist.

Inskrivningsförrättningarna var alltid intressanta för pressen på de olika orterna. Många och långa reportage förekom där inte bara inskrivningschefen intervjuades utan även många ynglingar fick komma till tals och uttala sina förhoppningar (eller motsatsen) och önskemål.

Bland tidningarna kan nämnas Norrlandsposten, Gefle Dagblad och Arbetarbladet i Gävle, Hälsingekuriren, Hälsinglands tidning, Söderhamnskuriren, Söderhamns tidning, Ljusnan samt Avesta-Posten och Avesta tidning.

Hur gick då inskrivningarna till i stora drag? I god tid före kallades ynglingen till inskrivning där det bland annat framgick dag, klockslag, ort och lokal. Vid ankomsten samlades de anlända i en särskild sal för upprop. Inskrivningsförrättningen tog som regel en halv dag. Först fick den kallade fylla i ett formulär med personliga data. Därefter följde ett inskrivningsprov (en test) för att vägleda nämnden om lämplig placering av aktuell person. En noggrann läkarundersökning följde därpå. Resultaten av alla undersökningar sammanställdes innan ynglingen kallades att infinna sig inför nämnden. Vid ett bord satt ordföranden omgiven av en fanjunkare på vardera sidan. I anslutning härtill satt nämndemännen och de värnpliktiga skrivbiträdena. För att ynglingen i fråga skulle veta var han skulle stå, när han trädde inför nämnden, hade pappa bestämt att det framför bordet skulle finnas en liten matta.

Före inskrivningarna hade det klarats ut vilka behov de förband hade som skulle ta emot värnpliktiga från Io 14. Det gällde värnpliktiga i allmänhet, gruppchefs- och plutonchefsuttagna samt personer lämpade för handräckningstjänst, de så kallade "malajerna". De inskrivningsskyldiga hade i förväg fått orientering om vilka förband som kunde vara aktuella. Inom Io 14 var det förutom I 14 främst F 15 i Söderhamn, Lv 5 i Sundsvall och flottan. Här-

utöver kunde förekomma K 4 i Umeå, A 4 i Östersund, A 8 i Boden, S 1 B i Boden, T 3 i Sollefteå och KA 4 H i Härnösand.

Det var inte alla ynglingar som kunde få igenom sina önskemål om placering. Genom åren var flyget och flottan populärast. De flesta och bästa kom dock att hamna i infanteriet, "arméns huvudtruppslag som har att fälla avgörandet i striden" som det stod i en gammal soldatinstruktion från 1940-talet. Innan ynglingen "lämnade mattan" hade han fått ett preliminärt besked om tilldelning och när utbildningen skulle genomföras.

Då inskrivningarna avslutats skedde sammanställning på io-expeditionen varefter nämnden kallades till ett sista sammanträde. Vid detta fastställdes slutlig tilldelning. Därefter utskrevs inskrivningsböcker och sändes till de värnpliktiga, som då fick besked om nämndens beslut. De värnpliktiga kom att truppregistreras vid det förband, som de tilldelats. Från io-expeditionen sändes till dessa registerhandlingar på de värnpliktiga. Förbandet kallades truppregistreringsmyndighet (trm).

En liten historia som dock är sann. En dag får pappa besök på sitt tjänsterum av ett par föräldrar, medlemmar i ett kristet samfund. Deras son har fått sitt uttagningsbesked. Föräldrarna som är tvekande inför sonens kommande militärtjänstgöring säger att de under sistlidna natt har talat med Gud och denne har sagt att sonen inte bör kallas in. Pappas svar: "Jag har också talat med Gud i natt och han hade inget att erinra mot sonens militärtjänstgöring." Uttagningen stod kvar.

Inskrivningsnämnden i Bollnäs, Stadshotellet, den 4 november 1952. Fr. v. Fanjunkare K. G. Nässlander, ordföranden, fanjunkare H. Dahlgren. I bakgrunden två värnpliktiga skrivbiträden och två civila nämndemän. Tillhör Björkenstams släktarkiv.

Så en del "nedslag" i olika tidningar från åren 1950 – 1956. Inför inskrivningarna hösten 1950 infördes en nyhet, nämligen enskilda samtal med de kallade ynglingarna. Detta var en komplettering av inskrivningsproven. *Enskilda samtal nyhet i årets vpl-inskrivning* stod det i **Arbetarbladet** den 2 september 1950. I **Avesta-Posten** den 16 september 1950 stod om testproven: *150 frågor skulle besvaras på maximum 1 timme och 13 minuter. Högsta poäng, 150, uppnåddes inte av någon men några kom till några och 140, ett utmärkt resultat.* Lite längre ner i samma artikel stod: *Fjärdingsman Sven Jarlheim, som i egenskap av polisman placerats i tingshuset för att upprätthålla ordningen, har haft lugna dagar. Inte minsta bråk har förekommit och ingen pojke har behövt tvångshämtas i hemmet.*

Gefle Dagblad lördagen den 17 oktober 1953: *En officersaspirant anmälde sig bland de 28 vid första dagens militärinskrivningar i Gävle. Det var studerande Knut Olof Björkenstam och det originella var att han skrevs in av sin egen far, överstelöjtnant Knut Björkenstam som är inskrivningschef. – Vidare hör till saken att även överstelöjtnant Björkenstam för 34 år sen skrevs in av sin fader, dåvarande rullföringsområdesbefälhavaren vid Livregementets grenadjärer i Örebro. Samma var fallet med hans två bröder. Och själv har han ytterligare två söner som mänskligt att döma kommer att skrivas in av sin far. Det är sånt som kallas familjetradition.*

I **Norrlandsposten** i november 1953 stod att läsa: *God anda hos nyinskrivna vpl. i Gävle. Det är omkring 400 ynglingar som inskrivits. I stort sett har de gjort ett mycket gott intryck och visat god anda. Någon svårighet att få värnpliktiga uttagna till befälsutbildning föreligger inte, konstaterar inskrivningschefen. Tvärtom visar sig de flesta mycket positiva till denna utbildning och förstår nödvändigheten av den.*

Arbetarbladet den 18 oktober 1954: *Inskrivningar i Gävle. Infanteriet populärt. 3000 ynglingar skall under hösten skrivas in. Årets inskrivningar är mer omfattande än tidigare, då man tagit två åldersklasser mot tidigare en. Födda 1935 och 1936 är i år aktuella. Till I 14 söker som regel jordbrukarsönerna som räknar med att kunna hjälpa till hemma och därför inte vill komma för långt bort, medan däremot t. ex. Boden i regel inte är så förfärligt eftertraktat.*

Söderhamns Tidning den 17 november 1954: *Flyget lockar mest vid inskrivningar i Söderhamn. – Söderhamnsgrabbarna är hurtiga och trevliga att ha att göra med, säger överstelöjtnant Björkenstam. Helt naturligt vill så gott som alla grabbar till F 15, men där kan vi endast placera ett fåtal. Den stora massan går till I 14.*

Ljusnan den 25 november 1954: *Vi har också i uppgift att ta ut fallskärmsjägare, säger överstelöjtnant Björkenstam. Det fodras mycket av en sådan och det är inte många som håller måttet. I Sandviken har vi fått fatt i en, och likadant blev det en i Söderhamn. Vi hoppas också att det blir någon under dagarna i Bollnäs, slutar överstelöjtnanten.*

Inskrivningsnämnden på Stadshotellet i Bollnäs 1954. Vid bordet fr. v. fanjunkare Carl Asplund, ordföranden och fanjunkare Lennart Hanzon. Tillhör Björkenstams släktarkiv.

Från inskrivningarna i Bollnäs den 25 november till och med den 4 december 1954. Fr. v. exploratören kapten Oscar Sundberg, överstelöjtnant Knut Björkenstam samt inkallade läkaren T. Alm och bataljonsläkaren vid regementet Stig Holmquist. Tillhör Björkenstams släktarkiv.

Avesta Tidning den 10 november 1955: *Pansar- och flygvapnet lockar folkarepojkarna. – Vart kom du, till flyget, pansarvapnet eller flottan? – Frågan känns igen. De blivande värnpliktiga lockas ännu inte av infanteriets marscherande, säger överstelöjtnant K. Björkenstam, som under fyra dagar var chef på Tingshuset i Krylbo, när inskrivning skedde för Avesta stad, By, Folkärna och Grytnäs kommuner samt Krylbo köping, vilka hör till Gävleborgs inskrivningsområde. – Inskrivningsnämnden, som består av 17 personer, reser i dag till Sandviken och Bollnäs, där dess arbete fortsätter.*

Den 31 mars 1956 avgick pappa ur aktiv tjänst och inträdde i regementets reserv. Den 3 april hade Norrlandsposten en stort uppslagen intervju med pappa. *Inskrivningschef storbelåten med soldatmaterialet i Io 14 löd rubriken. Soldatmaterialet i vårt inskrivningsområde är genomsnittligt mycket gott och jag har inte tyckt mig förmärka någon försämring på senare år – trots klanket på ungdomen, säger överstelöjtnant Knut E. K:son Björkenstam när han ser tillbaka på sina sex år som chef för Io 14. Han lämnade den militära banan vid månadsskiftet för att syssla med fastighetsförvaltning.*

Intervjun i Norrlandsposten avslutas med ett par episoder: Den första gällde en dalkarl, som när han fick höra att han skulle bli hästkarl med adress till inskrivningschefen utbrast: "Å nej du, tok där!" Trots protesten stod uttagningen kvar. Den andra episoden avsåg en yngling i Sandviken som när han kom inför nämnden föll på knä på mattan med knäppta händer. Något konfunderad reste han så småningom på sig, ty någon avgudadyrkan behövdes inte för att bli inskriven.

Missförståndet klarades alltså upp och så har skett med de flesta problem överstelöjtnant Björkenstam haft att lösa visavi sina underordnade. Ty människan innanför vapenrocken har aldrig slutat intressera honom, slutar Norrlandspostens intervju.

Vid ett par tillfällen efter pensionsavgången fick pappa vid förfall för ordinarie inskrivningschef kallas in för att genomföra inskrivningar i Gävle och Östersund. Som just inskrivningschef kunde pappa, som bestämmelserna vid denna tid var utformade, fått tre års förlängning i befattningen. Men ett lockande anbud från Byggnadsfirman Anders Diös AB:s lokalkontor i Gävle gjorde att detta inte blev fallet. Detta ledde så småningom fram till att pappa blev chef för BRB:s (Byggnads- och reparationsberedskapens) lokalkontor inom försvarsområdet (BRB LK 49). Men det är en annan historia.

GLÖM EJ ÅRSAVGIFTEN
MINDRE ARBETE FÖR KASSÖREN

MINNEN FRÅN PLUTONCHEFSSKOLAN 1956-1957 III

av Håkan Hansson

Kasernvakt

Vi som låg på Livkompaniet drabbades som tur var inte särskilt ofta av att gå kasernvakt. Dock inträffade det och det var inte särskilt roligt. Man gick på klockan 19.00 ena dagen för att gå av kommande dag vid samma tid. Dagtid stod man post vid huvudinfarten, grinden i anslutning till vaktbaracken mitt emot exercishuset. En annan stod post vid grinden mot Lilla fältet. Detta gick väl an. På kvällen och natten var det värre. Då skulle en gå "inre vaktrundan" innanför kasernstaketet i tvåtimmarspass. Under tiden skulle en patrull om två man fullgöra "yttre rundan". Denna avverkades på cykel eller på skidor beroende på årstid och väglag. Tänk er. Gå två långa timmar inne på kasernområdet mitt i natten. Inte ens en katt var ute. Då var det bättre att fullgöra "yttre rundan". Här var det ordnat så att på strategiska platser utmed vägen var utplacerade små skåp med en stämpel och stämpeldyna. När man åkte ut från vakten fick man av vaktchefen en blankett med rutor på. I dessa skulle man stämpla vid varje kontroll för att för vaktchefen visa att man fullgjort sitt åliggande. Nu fanns det de som var "listiga".

Då den första patrullen begav sig ut på "yttre rundan" hade den tillsagts utan att vaktchefen kände till detta att samla upp alla stämplarna alltefter som de passerade kontrollerna och lämna stämplarna i stallet. Nästa patrull som begav sig iväg gjorde det direkt till stallet och kunde där lägga sig att sova. Sedan var det att inträffa i vaktlokalen på tid som fick vaktchefen att tro att rundan fullgjorts på avsett sätt. Nattens sista patrull fick sedan åka hela rundan för att placera ut stämplarna på rätt ställe. Dock fanns det de vaktsoldater som åkte fast och då blev det arreststraff.

När det gäller vakttjänsten fick man även utspisa och rasta de "burfåglar" som satt inne i arresterna i vaktlokalen. Det fanns åtta "burar". En del, som inte satt inne mer än tre dagar, fick sitta där hela tiden. De som hade ådömts längre arreststraff fick deltaga i övningarna på dagarna och sedan tillbringa övrig tid i arresten. Detsamma gällde även när de skulle äta. All utspisning skedde i "buren".

Garagevakt

Det stals både bensin och annat från det inhägnade garageområdet som låg mellan Lapphagen och Valboån. Det gick så långt att en särskild vaktstyrka avdelades för att bevaka området under kvällar och nätter samt jämväl lördagar och söndagar, det vill säga under den del av dygnet då det inte fanns någon personal på området. Detta gällde främst under vintern 1957. Jag bestred sådan vakt några gånger och det var inte särskilt muntert. Inte minst

eftersom vintern detta år var sträng. Hade man tur fanns det alltid någon olåst bil att krypa in i och därigenom må lite bättre mellan rundorna inom garageområdet.

En natt blev det dramatiskt. Jag vill minnas att det var vår pluton som hade vakten. Vakterna var utrustade med kulsprutepistol m/45 B och med 20 patroner i magasinet. En särskild säkringslucka var anbringad vid utkastarhålet för hylsorna. En man kom smygande genom Lapphagen i riktning mot garageområdet. Till en början fäste de båda vaktposterna inte så särskilt stor vikt vid honom men de kom överens om att kontrollera honom. Det var ju på militärt område där inte vem som helst fick komma och gå okontrollerat. När vakterna började visa intresse för honom fick han en väldig fart och började springande avlägsna sig. Enligt instruktionen skulle posterna då ropa: "Halt!" Om då inget hände skulle de ropa: "Halt eller jag skjuter skarpt!" Hände ingenting då var de i sin fulla rätt att slita bort säkringsluckan, skjuta verkanseld och då sikta mot benen. Hela ritualen följdes och det kom till skottlossning. De lyckades dock inte få tag på mannen. Dagen därpå började de leta efter spår i snön och fann då blodspår. Han hade tydligen blivit träffad. Vad jag vet fick man aldrig veta vem mannen var och vad han hade haft för avsikter.

Stallvakt

Nu hade vi kommit så långt i utbildningen så att vi kunde bestrida stallvakt. På denna tid fanns det nämligen ett flertal hästar på regementet. De flesta användes av anspannsplutonen på trosskompaniet. Det fanns dock ett antal ridhästar som befälet nyttjade. För övrigt erbjöds vi värnpliktiga att för en ringa penning lära oss rida. Jag anmälde mig. En dag då jag var på väg till stallet över Lilla fältet mötte jag en kamrat som kom vinglande mot mig. Han förklarade för mig att han kastats av hästen och slagit huvudet i marken. Hjälm använde man inte vid denna tid. Jag hjälpte honom till "sjukan" och lämnade honom där. Sedan återvände jag till logementet och har sedan dess aldrig suttit på en häst. Nåväl, åter till rubriken.

Vi marscherade på fyra gruppkolonner till stallet där stallöverfuriren Glenn Ersholt tog emot oss. Han var det tjockaste befälet på hela I 14 och kallades allmänt för "Proppmätt" utan att det låg något förklenande i det. Han visade oss omkring och förklarade hur vi skulle göra för att ej bli sparkade av hästarna. Gick man bakom hästen skulle man göra sig hörd så den inte blev skrämd. Vidare skulle man antingen gå långt bakom så benen inte nådde en om hästen sparkade bakut eller alldeles intill bakbenen så det inte hunnit bli någon kraft i sparken. Att gå på "halvdistans" bakom hästarna var livsfarligt.

Det fanns elaka hästar. Ersholt gick fram till en, ställde sig vid sidan av och satte fingret på hästens ena skinka. Han hann inte mer än göra så förrän bakbenen stod rakt ut som pistonger. Hästen kallades för Mördaren och sades

ha sparkat ihjäl en stallvakt. Efter all instruktion visade Ersholt oss var hö och halm fanns och hur vi skulle göra med dessa i olika sammanhang. Slutligen blev det uppställning för återmarsch till kasernen. Som vanligt kom det några kompletterande upplysningar och till sist den obligatoriska frågan från chefen: "Är det någon som har några frågor?" - "Ja, överfurir. Vad är det för skillnad på hö och halm?" gastade Otto Liman, som var mån om att få klart besked så att han inte begick något misstag när han var stallvakt. Troligen trodde Ersholt att Liman drev med honom. Jag är dock säker på att Liman, som var en utpräglad storstadsbo, inte hade den ringaste aning om skillnaden. Förmodligen hade han aldrig varit i kontakt med vare sig hö eller halm tidigare. Han fick ett klart svar på sin fråga.

Stagården i Bollnäs

Under vår utbildning skulle vi under en vecka hösten 1956 agera övningstrupp åt värnpliktiga officerare som genomförde en FBU-kurs på Stagården strax utanför Bollnäs. Vi förlades i baracker intill huvudbyggnaden. Övningarna var mestadels marsch- och grupperingsövningar i omgivningarna. En del av kursdeltagarna var riktiga "stridisar" och en del var till och med rent otrevliga. Varför vet jag inte men kanske beroende på för mycket festande om kvällarna.

En övning gick ut på att vi i kolmörker skulle förflytta oss så snabbt och tyst som möjligt genom en ganska besvärlig skog och så komma fram till en myr. Vi hade kapten Ture Karlström från regementet som övningsledare. När vi kommit fram till myren efter vad vi tyckte en tyst och snabb förflyttning fick vi bara skäll av honom. Inget hade varit bra. Gör om. Övningen gjordes om och samma visa igen. Inget var bra. Gör om. Måhända det också berodde på de oerfarna värnpliktiga officerarna som ju gick på kurs för att lära sig.

Under genomgången efter slutförda övningar stod vi uppställda på en öppen glänta i skogen. Kapten Karlström ömsom berömde oss, ömsom kritiserade/skällde på oss. Speciellt skällde han på den som varit radiosignalist. Han hade inte följt plutonchefen som en "skugga" något han skulle göra utan ett tag varit försvunnen i mörkret. Han fick en riktig avhyvling. När Karlström slutat skälla och det blev dödstyst hörde vi vår kamrat Arwén säga halvhögt: "RADIOTEN!" Karlström hörde inte riktigt vad Arwén sagt utan vrålade: "Vem fan var det som sade IDIOTEN?" - "Jag, löjtnant" svarade Arwén, men hann aldrig förklara att han inte sagt IDIOTEN utan RADIOTEN förrän Karlström började skälla. Arwén fick en utskällning som inte var nådig. Arwén fick inte en chans att förklara sig. Så fort han försökte blev han nedtystad av Karlström. Ibland hörde man ett blekt "Ja, löjtnant" från Arwén. För dennes del avslutades ordväxlingen med: "Ja, löjtnant! Eller kapten kanske!"

Jag fick aldrig klart för mig om Arwén på rent djävulskap "degraderade" Karlström och kallade honom för löjtnant i stället för kapten eller om det var

ett misstag. Så småningom var det någon som förklarade för Karlström att Arwén inte sagt idioten. Karlström lär då ha skämts för sitt beteende. Om han bad Arwén om ursäkt känner jag inte till.

* * *

Ja, detta var ytterligare några minnesbilder från min första tjänstgöring vid Hälsingarna. De är ursprungligen nedtecknade utan någon som helst tanke på att publiceras. Att så nu sker beror på att redaktören för några år sedan övertalade mig till detta. Förhoppningsvis har de roat en och annan att ta del av dem. De ger i alla fall en liten bild av hur det förhöll sig på regementet vid mitten av 1950-talet. Jag har fler minnen att komma med. Men det får väl andra avgöra om så skall bli fallet.

(ur Bocken 1944)

MED HÄLSINGARNA UNDER 39 ÅR

av Lennart Littorin

Som så ofta här i livet var det delvis slumpen, som gjorde att jag blev reservofficer vid Hälsinge regemente. Jag gick plutonchefsskolan i stridsvagnstjänst vid dåvarande Göta pansarlivgarde i Enköping och därefter Pansartruppernas kadettskola på samma plats. Det år då vi skulle bli reservare, fick pansartrupperna färre platser än vanligt. Flera av oss fick därför en förfrågan om att i stället söka till något infanteriregemente där man hade vakanser. Jag valde I 14 av främst två skäl: dels hade jag aldrig varit i Gävle och tyckte det skulle vara intressant att lära känna en ny miljö, dels låg staden på lagom avstånd från Uppsala. Inom parentes blev det ett beslut jag aldrig ångrat.

Som flera av er minns, skulle man på den tiden som så kallad kadettsergeant göra en månads trupptjänstgöring före anställning och utnämning till fänrik. Jag ryckte in till denna i slutet av maj 1958, på samma dag som det var inryckning för en stor grupp värnpliktiga. Jag letade mig fram till C-kasern, stångade mig igenom horder av beväringar med jättelika utrustningssäckar, hittade 3. kompaniets expedition, knackade på och steg in för att anmäla mig. Adjutant var sergeanten Åke Julander. Han tittade upp från sina papper, såg en civilklädd yngling, antog att jag var en nyinryckt beväring, som skulle ställa någon onödig fråga och frågade lätt irriterad vad jag ville. När jag svarade att jag var sergeant och skulle tjänstgöra på kompaniet, höll han masken beundransvärt och vi fick en utmärkt relation. Kompanichef var Lars Nilsson, " Löpar-Nisse ". Jag var placerad på traktorplutonen med tanke på min motorutbildning och dess chef var sergeanten Rune Berlin.

De första veckornas utbildning omfattade de vanliga grunderna i exercis, vapentjänst, fysisk träning och inre tjänst. Jag blev väl mottagen av all personal jag kom i kontakt med och trivdes bra. Så gott som alla måltider intog jag på officersmässen, där den legendariska fröken Elsa vänligt men bestämt uppfostrade oss ungdomar. Vid några tillfällen fick jag hoppa in i officerskårens korplag i fotboll, där Paul Zetterlund stod i mål och Karl-Erik Björk och Gert Fröderberg var några av utespelarna.

När den obligatoriska månaden närmade sig sitt slut beslöt jag mig för att söka stanna kvar i frivillig tjänst resten av sommaren. Detta beviljades och det blev ytterligare en och en halv månads trupptjänst med fortsatt trivsel från min sida.

År 1959 återvände jag till Kungsbäck och gjorde frivillig tjänst som instruktör praktiskt taget hela sommaren. Jag hade upptäckt att detta var ett feriejobb med många förtjänster: man fick god träning i att leda, planera och ta ansvar, i att tala inför andra och i att uttrycka sig klart och entydigt. Man

fick arbeta både teoretiskt och praktiskt, såväl inom- som utomhus; allt egenskaper och färdigheter, som varit till god nytta även civilt. Dessutom hade man tillfälle till egen fysisk träning.

Min nyvunna fänriksgrad medförde också att jag under en vecka fick gå dagofficer. Det kändes märkligt att, efter att ha övervakat middagen i värnpliktsmatsalen, vandra tillbaka över kaserngården med en påse färska kusar i handen och veta att ansvaret för soldater, byggnader och materiel nu för några timmar vilade på mig. När det vid ett tillfälle anlände ett krypterat meddelande från milostaben, ryckte fänrikskollegan Bengt Hörner in som en räddande ängel och löste problemet.

Min dåvarande fästmö - läs nuvarande hustru - bodde också hon tillfälligt i Gävle och ledde under några veckor en skolkökskurs (hemkunskap) i Hagaström. Jag var lycklig ägare till en Vespa och med dess hjälp utforskade vi Gävle med omgivningar, bland annat for vi till Furuvik och dansade. Livet lekte och i mitten av augusti återvände jag till Uppsala med goda minnen och litet sparade pengar inför höstens studier.

År 1960 gjorde jag FN-tjänst (se Bocken 2003 och 2005), så det blev ytterligare sju månaders trupptjänstgöring, ibland upp till sju dagar i veckan. FN-tjänsten medförde indirekt att jag hösten 1961 dels fick delta i hedersvakten på Bromma då kistorna med Dag Hammarskjöld och några av dem som omkom tillsammans med honom i flygkraschen vid N´Dola återkom till Sverige, dels fick det hedrande uppdraget som FN:s fanförare vid generalsekreterarens jordfästning i Uppsala. Före ceremonin på Bromma övade vi på Svea livgarde i att gå i takt till musikkårens toner, bära tomma kistor, förmodligen den mest makabra övning jag deltagit i.

År 1963 gick jag en 90 dagar lång kurs vid InfKAS i Halmstad. Jag hade på våren blivit klar med min examen i Uppsala och att få tillbringa tre sommarmånader på Västkusten med lön och traktamente var inte att förakta. Samma dag som kursen inleddes, greps spionen Stig Wennerström i Stockholm.

Hösten 1966 var det dags för min första krigsförbandsövning (KFÖ). Det var en bataljonsövning, som i sin helhet gick i anslutning till mobiliseringsplatserna i trakten av Arbrå. Vår koktrosschef levde huvudsakligen på mellanöl och lagade kalops så ofta att det höll på att bli för mycket till och med för min i Afrika härdade mage.

Jag var placerad som ställföreträdande kompanichef, vilket innebar att jag ofta fick tjänstgöra som orderuttagare. Det innebar i sin tur att i ett illa upplyst tält vid bataljonsstaben försöka anteckna det viktigaste i en order, kliva ut i den becksvarta natten, ropa på motorcykelordonnansen och på knaggliga skogsvägar skumpa tillbaka till kompaniet för att i nästa halvskumma tält delge ordern till kompaniets befäl. Bataljonschef var Lars Nilsson och under slutövningen regnade det i vanlig ordning. Det var för övrigt under dessa

Författaren som FN:s fanförare.

veckor, som jag lärde mig uppskatta Hälsinglands vackra natur och den speciella kulturen kring de gamla hälsingegårdarna.

Civilt arbetade jag vid det här laget som språklärare på Försvarets läroverk i Uppsala, där några av mina elever från regementet var Håkan Nordfors och Ulf Laurén. I slutet av 60-talet gick jag en kurs i stabstjänst på Karlberg och lärde därigenom känna miljön i det anrika slottet. Vi skrev buntvis med M-blanketter och under fysträningen slängde den legendariske kaptenen Allan Mann oss i mattan.

Våren 1974 gick jag den fem veckor långa kursen i underrättelsetjänst vid Livhusarerna i Skövde och fick på så sätt återse min pappas regemente och min barndoms stad. Vi hårdpluggade Handbok Stormakten, hade prov på

all världens tecken och förkortningar och avslutade med en fältövning vid vårfagra Åhusbukten. Jag blev nu placerad som underrättelsechef på Hälsingebrigaden (IB 44). Redan samma höst var det dags för KFÖ i reducerad brigad så jag fick omgående använda mina färska kunskaper. Brigadchef var Gustaf Welin, så det gällde att vara väl förberedd vid föredragningar och stabsorienteringar, med Evert Danielsson som stabschef. Övningen gick i Gävle med slutövning i trakten av Marma; bland annat gick hela förbandet över Dalälven i regi av ingenjörbataljonen. Det året blev det sammanlagt elva veckor i uniform borta från hemmet.

Något år tidigare hade IB 44 fått helt nya krigsuppgifter, först i trakten av Kalix och sedan i området Boden-Luleå. Det blev nu flera övningar av olika slag i Norrbotten och jag lärde känna den aktuella terrängen dels på land, dels från luften per helikopter och dels från sjösidan. Namn som Sangis, Töre och Bondersbyn blev nu realiteter för oss. Att syssla med underrättelsetjänst nära gränsen till Finland under det kalla kriget var en oerhört intressant och lärorik upplevelse. Vistelserna i Norrbotten medförde också en del bonuseffekter; vi åt färsk sik vid Kukkolaforsen, badade i iskallt vatten från en lotsbåt i Törefjärden och drack vargtass på stadshotellet i finska Tornio. Vid några tillfällen bodde vi i lediga elevrum på folkhögskolan i Kalix, där "matatanterna" lagade underbar mat.

Så gick 70-talet och hösten 1981 var det dags för ännu en brigad-KFÖ. Även denna gick av stapeln i Gävle med slutövning runt Marma. Chef respektive stabschef var Sten Wiberg och Erik Olsson, bägge alltför tidigt bortgångna. I dessa dagar, när man sällan övar i större förband än kompani, känns det märkligt att ha genomfört brigadövningar med tusentals man och alla stödfunktioner på plats.

Slutpunkten för alla åren med Hälsingarna sattes vid en tvådagars sammandragning i lägret på Marma i september 1997. Då avtackades regementets reservofficerare vid en högtidlig ceremoni med fanvakt, musikkår och utdelning av regementets plakett med personlig gravyr. Det blev många " Minns du ... ." och "Kommer du ihåg när ... ." och i bastun stod nostalgin lika tät som ångan.

Eftersom jag hade några år kvar av min anställning, flyttade jag över till Dalregementet bara för att tre år senare delta i nästa nedläggningsceremoni i Falun. Den definitiva slutpunkten sattes genom ett halvårs anställning vid Södermanlands regemente i Strängnäs. Inklusive värnplikten vid P 1 kom jag alltså att under 45 år tillhöra fyra olika förband, samtliga nu nedlagda. Kommentarer överflödiga ... . Nu är trösten gemenskapen i kamratföreningarna i Gävle och Stockholm inbegripet läsningen av Bocken.

HÄLSINGE REGEMENTE FÖR MIG

av Ulla Strindberg-Gotthold

Jag växte upp i Sollefteå. 1940 tog jag realexamen i en fyraårig samrealskola. Det var den utbildning som erbjöds efter folkskolan. Därefter följde utbildning i bland annat maskinskrivning och stenografi vid Barlocks handelsinstitut i Stockholm. Detta renderade mig så småningom en plats i Sollefteå vid I 21:s mobiliseringsavdelning. Jag var nog rätt bra på skrivmaskinen för jag minns avdelningschefens kommentar, när han studerade min verksamhet: "När fröken Strindberg skriver låter det som när man häller ärter på en bricka".

Arbetet gick i skift, dygnet runt, med inkallelser. Efter en månad följde jag en äldre arbetskamrat till kassachefen. Där fick man kvittera ut sin lön. När det blev min tur, höjde han blicken och meddelade att jag var för ung för anställning och fick endast fortsätta som lotta. På det viset blev jag medlem i Sollefteå lottakår. Jag har varit aktiv i resten av mitt liv. Jag fick köpa mig en lottaklänning. Den var sydd av ett tyg som tagits fram av Ångväveriet i Gävle. Det var ingenting jag funderat på i livet ända tills för ett par år sedan. Man skulle göra en permanent utställning på Gävle museum över olika företag i staden. Det fanns inte ett enda tygstycke kvar av vad man sytt upp dessa klänningar av. Någon tipsade om att det gick att fråga mig. Det har nu resulterat i att min klänning, som jag fick som 17-åring, nu hänger i en monter på museet i den utställning som heter "Moderna tider".

Det var vinter i Sollefteå, när jag lämnade min hemstad. Jag hade fått anställning vid I 14. Jag kom att bo hos min bror och hans fru. De hade en lägenhet i en villa på vad som kallades Blååsen. Min väg till regementet gick via Boulognerskogen och jag minns att det var barmark när jag gjorde min entré på arbetsplatsen. Detta var den 2 februari 1943. Jag började vid personalavdelningen.

Det var under andra världskriget och arbetet gick även här i skift dygnet runt. Samtidigt var det mörkläggning som gällde. Verksamheten fungerade i form av löpande band. Först vid "sökavdelningen", det vill säga all personal gick att finna antingen via födelse- eller namnregister. Därefter kom "plåtavdelningen", där man fann personliga plåtar på alla som ingick i ett kompani. På plåtarna fanns olika sektioner för namn, hemadress, placering med mera. Uppläggning av plåtar och ändringar skedde på "maskinavdelningen", där man också skötte tryckning av inkallelseorder maskinellt. Vid "stamkortsavdelningen" fanns mer utförliga personliga uppgifter om personalen. Materialet där krävde större utrymmen. Därför förvarades en hel del därav i en gammal kökssoffa på översta våningen i kanslihuset i en lokal som senare blev honnörssalen.

När jag kom till I 14 firade kamratföreningen 1943 sitt 5-årsjubileum i stor skala med ett krönikespel, där många medverkade under ledning av en regissör från Stockholm. Själv fick jag delta som lagmansdotter med gula flätor. Lagmannen var Macce Kjellin, som var amatörteaterns kändis. Macce arbetade vid regementets laddningscentral.

Jag flyttade senare till mobiliseringsavdelningen där major Nils Frykberg var chef. I ett säkerhetsrum fanns hemliga handlingar. Jag hade ett litet rum där jag sysslade med just det "IHH" = Instruktion för hemliga handlingars handhavande, det vill säga vad som rörde utskrift, stämplar, postförfarande och så vidare.

Några år senare fick jag utbildning tillsammans med åldersklassen vid 5. kompaniet. Det handlade om radiotelegrafi och morsesystemet. Jag hade nämligen gått en lottautbildning i en tjänstegren i ämnet, men som lades ner. Jag fick ibland också närvara vid Fasta radion tillsammans med fanjunkare Gustavsson. Kunde vara bra om han blev utslagen, sades det. Om jag har svårt att sova idag, räknar jag inte får, utan går igenom morsealfabetet. Det fungerar.

Jag födde ju inom mina 24 dokumenterade anställningsår fyra barn som jag hade förmånen att ägna mig åt några år. Det betydde också att jag borde ta chansen till kortare eller längre vikariat. Detta för att få ha grundlönen kvar. Därför har jag haft möjlighet att lära mig mycket om verksamheten på olika plan.

Vi var ett 10-tal kvinnliga anställda på personalavdelningen samt ungefär lika många värnpliktiga, så kallade skrivare. Det var gossar, som av någon anledning inte placerades ute på kompanierna. En dag när jag mötte inskrivningschefen, frågade han barskt om jag lagt bort titlarna med de värnpliktiga. Jag svarade sanningsenligt, att så inte var fallet. Men helgen därpå hade vi gemensamt party där eventuella "titlar" for all världens väg. Efter det sade vi helt fräckt "Du" till varandra.

Min lön var 236:30 varav en mindre summa drogs som en typ av skatt. Dessutom betalade jag 15:- till Gävleborgs erkända sjukkassa. Jag drog mig fram med detta utan större knot, vad jag minns. Jag bodde med en annan flicka i ett rum för 75:- vardera. Vi kunde äta lunch i en del av värnpliktsmatsalen, som kallades aspirantmatsalen. Vi kunde dela på en portion till halva priset, det vill säga 17 kronor. Maten som serverades under beredskapsåren, skulle få Bert Karlsson att gå i taket idag. Spicken sill med stuvade gröna ärter, högvis med tonfisk och potatis. Potatisen i en jättebunke hade tydligen varit frusen och luktade illa, så den bar vi ut på yttertrappan. Däremot kunde vi köpa holländare hos Karman i militärbageriet för fem kronor att ha till kafferasten. Något gott till kaffet kunde vi även köpa på officersmässen, men då skulle vi akta oss noga och gå köksvägen. Stora trappan till mässen var inte för oss. Men vi fick en egen tid i regementets bastu varje fredag, vilket

Myslunch i Regementsparken. Från vänster Björn Ellebo, Ulla Gotthold och Marie Nyberg på stabsavdelningen. De tre till höger okända.

vi givetvis utnyttjade. Ibland beställde vi upp mat från staden och hade myslunch i Regementsparken.

Kortare eller längre tid fanns jag vid stabsavdelningen. Det kunde vara i telefonväxeln eller skrivcentralen mestadels. Där ingick mycket sambandstjänst som fjärrskrift och krypto. Jag fick gå en kurs vid Totalförsvarets signalskyddsskola (TSS) i Uppsala med mycket gedigen utbildning. Under mina tjänsteår hann jag arbeta med krypto från MGC till MGH. Det hände någon gång då och då att dagofficeren skickade efter mig för assistans. Här ingick jag, tillsammans med den personal som blev en grupp, som då och då sändes till ett bergrum för igångsättning av nödvändiga arbetsplatser i händelse av ett läge. Vi övade faktiskt ett helt dygn en gång, då även köksutrustningen igångsattes. Ingrid Jonsson, förplägnadsinstruktör från Järvsö, skötte detta samt utspisning av god mat. Det var cirka 15 grader i berget, så när jag kröp ner i min bädd hade jag både uniformsmössa och handskar på.

I närmare fem år hade jag halvtidstjänst som frivilligassistent. Jag arbetade tillsammans med Inez Flodman för de kvinnliga frivilligorganisationerna. Vi höll till i Hemvärnets och frivilligorganisationernas lokaler på Stora Vall.

Här arbetade jag med andra kamrater än de i kanslihuset. Åren 1970 – 1975 var jag samtidigt kårchef för Gävle lottakår, en kår som jag tillhört ända till nedläggningen 2009. Jag är nu medlem i Valbo lottakår.

Min verksamhet som lotta har varit lång och omväxlande, inom föreningslivet som kårchef eller förbundssekreterare. Inom tiden för avtal utbildad instruktör och tjänstgöring vid armélottaskolor mestadels på Gotland eller i Varberg. I lokal och regional utbildning har jag rest runt. Centralt tjänstgjorde jag många av mina sista tjänsteår som kvinnlig skolchef. Till att börja med tog jag semester för detta, men så småningom fick jag samma förmåner som militär personal, nämligen tjänstledighet med oavkortad lön.

Ett antal år var jag ensam "kanslist" vid utbildningssektionen, det vill säga skötte mycket av administrationen kring 12 herrar. Chef var Jan Callenmark med medhjälpare. Det handlade om aktuell pågående utbildning, inre och yttre utbildningsanordningar med mera.

Jag trivdes där precis som på mina andra arbetsplatser. Så småningom blev jag erbjuden att bli regementschefens sekreterare och jag tackade ja. Fram till min pensionering stannade jag där och tjänade några av de sista cheferna och deras stab. Ett nytt arbetsområde med omfattande utskrifter, mycket IHH och ibland telefonsamtal på annat språk. Jag minns särskilt en gång, när jag briljerade med min tyska, tills den trevliga damen frågade om vi inte kunde fortsätta på svenska. Det gick också bra.

I elva år hade jag, utöver min ordinarie tjänst, också uppdrag som sekreterare i regementets skyddskommitté. Det innebar återkommande protokollskrivning, där avdelningschefer och valda skyddsombud deltog. När det handlade om arbetarskyddsärenden, som berörde kommunen, fanns dess personal med. En årlig inspektion utfördes alltid med representant för militärområdesstaben i Östersund. Vi besökte då alla arbetsplatser såväl inom kasernområdet som kringliggande förråd samt Marma och Laxön. Jag upplevde dessa dagar som både lärorika och spännande. På detta sätt mötte jag och lärde känna alla mina arbetskamrater och deras verksamhetsområden.

Detta är min version kring livet på regementet som civilanställd. Men jag vill samtidigt poängtera att jag ändå tar mig friheten att räkna även övrig personal som mina arbetskamrater. Dessutom har jag mött flera generationer arbetskamrater, där far och son funnits, med namn som Sundstedt, Björkenstam, Säfwenberg och Dahlström, kanske flera. Min far, bror och son därtill.

Det kan inte hjälpas att jag känner mig som född på regementet!

Manuskript och annat underlag, exempelvis bilder (namn, plats, när, fotograf) sändes direkt till redaktören. Adress se sidan 2.

ATT GÅ PÅ VISIT

av Knut Björkenstam

"Visitation!" eller "Jag visiterar!" är orderuttryck som de flesta har hört och känner till innebörden av. Det innebar exempelvis kontroll av utrustningens medförande, dess skick och personlig puts ("puts och studs"). Förklaringen till begreppet visitation finns att läsa i Svensk uppslagsbok 1936 års upplaga: "**Visitation** (till lat. *Visitatio*, besök), granskning och undersökning genom besök på ort och ställe. -Verb: *visitera*". Visit hänger således ihop med detta.

Seden att "gå på visit" är i våra dagar näst intill utdöd. Men under långliga tider var det ett naturligt inslag i umgänget inom exempelvis en officerskår. Visit avlades normalt i hemmen men kom efter hand från omkring mitten av 1960-talet att ersättas av särskild mottagning på officersmässen där nytillkomna kamrater med "respektive" presenterades för kåren. Nytillkomna fänrikar skulle avlägga visit om vilket jag har skrivit i *Bocken 1979/80.*

"En av de första åtgärderna, som vi nya fänrikar var tvungna att vidta, var att skaffa oss visitkort. Sedan gällde det att under de närmaste lör- och söndagarna gå på visit till kaptener och högre med början i toppen och så efter hand "trappa ned". Beroende på om officeren var gift eller ej, om vederbörande var hemma eller ej, så skulle olika antal kort lämnas respektive vara vikta i olika hörn. Vid något tillfälle kunde en av oss icke vara med. Om ingen öppnade, då vi ringde på, stoppade vi ner även hans kort i lådan".

Visiter kunde avläggas av olika skäl än i ovanstående exempel. Det kunde vara för att hälsa, ta avsked, lyckönska, tacka och så vidare. Visiter gjordes som regel endast hos gifta par samt hos ensamstående personer med vilka man var nära släkt eller nära bekant.

Även om visiter hos personer inom samma personalkår successivt kom att försvinna var det dock brukligt att man som nykommen i en kår gick på visit till regementschefen samt till de äldre inom kåren. Så gjorde min fästmö och jag då vi hösten 1965 hade förlovat oss vilket av henne upplevdes som positivt och underlättade hennes inlemmande i kåren.

Vid visiter användes som regel visitkort. Dessa skulle vara av moderat form och stil och tryckta på jämnskuren, helvit omönstrad kartong. Texten kunde variera. Normalt förekom grad, namn, förband och adress. Man och hustru hade varsitt kort men också ett så kallat parkort. I det senare fallet utsattes mannens grad och initialer men inte förbandstillhörigheten. Exempel: *Löjtnant och fru K. Björkenstam*. Adressen kunde finnas med.

Visittid var som regel på lördagar mellan klockan 14.30 och 17.00 samt på söndagar klockan 14.30 till 16.00. Skulle visit avläggas i hem, där värdinnan hade mottagning en viss dag, borde visiten helst ske denna dag.

Vid utbildningen på Kungl. Krigsskolan på Karlberg fanns en stenciluppplaga benämnd "Blå boken" (efter färgen på omslaget) med rubriken "Uppträdande utom tjänsten". I den angavs hur en kadett och ung officer skulle föra sig i olika skeden av tillvaron. Bland annat fanns ett kapitel rörande visiter. Jag övergår nu fortsättningsvis till att direkt citera något av vad där stod, inte minst för att ge en bild av tidsandan från 1959 – 1960, mitt Karlbergsår.

"<u>Gift par</u> bör göra sina första visiter, först då det egna hemmet efter inflyttning är så ordnat, att svarsvisit kan tas emot.

Då visit avlägges, frågar man lämpligen den som öppnar "Tar Fru X emot?" Samtidigt talar man om sitt namn. Tar Fru X emot, stiger man in i tamburen och tager av sig ytterkläderna. Är man i sällskap med sin fru eller fästmö tager hon av ytterkläderna utom hatten. Även handskarna behåller hon på men tar i regel av den högra handsken och behåller den i vänstra handen. Har man så kommit in i vardagsrummet eller salongen går allt av sig självt. Värden och värdinnan sköter i regel konversationen. Senast efter 15 minuter bryter man upp.

Om den, man vill göra visit hos, icke kan ta emot eller ej är hemma, lämnar man visitkort, vikta i övre högra hörnet, antingen till den som öppnar eller, om ingen öppnar, i brevlådan. Visitkort lämnas enligt följande grunder.

Varje besökande lämnar ett kort ("Parkort" gäller för ett visitkort från var och en av besökande gift par) till var och en av dem, som mottar besöket, dock skall en dam icke lämna kort hos en herre.

Då ett förlovat par går på visit eller låter kungöra sin förlovning genom att sända omkring sina visitkort, skall korten alltid lämnas eller sändas parvis, således även till ensamstående herre.

På visitkortet kan vid personligt avlämnande göras anteckning (i nedre vänstra hörnet) om varför visiten gjorts, till exempel:

p. r. = pour remercier (för att tacka); p. p. c. = pour prendre congé (för att taga avsked); p. f = pour féliciter (för att lyckönska); p. c. = pour condoléance (för att beklaga sorgen).

Gift par går i regel ensamt på visit till egen chef och till äldre eller överordnade personer inom egen kår. Hos ungefär jämnåriga eller yngre gifta par eller damer kan man göra visiten ensam. Kort avlämnas emellertid även då, som om bägge gjort visiten.

Har någon gjort visit för att hälsa, bör man tacka antingen genom svarsvisit eller genom att sända visitkort. Svarsvisit göres vanligen hos gift par, som varit på visit. Äldre och högt uppsatta personer besvara vanligen visit genom att sända visitkort. Visit av förlovat par kan besvaras, genom att makens kort sändes till fästmannen och gemensamt kort eller bådas till fästmön.

Svarsvisit avlägges aldrig hos ungherre, utan makens kort sändes som svar. Svarsvisit av gifta kan mycket väl göras endast av maka. Kort avlämnas även då som för båda." Så långt "Blå boken".

Känner någon eller några igen sig? Jag skulle tro det. Jag minns ifrån mitt föräldrahem att på ett bord i hallen skulle alltid finnas ett silverfat. Det skulle användas till att lägga visitkort på då de "visiterande" lämnade hemmet. Eller om föräldrarna inte var hemma skulle fatet tas till dörren och där fick korten läggas på fatet.

I vårt eget hem har vi alltid haft ett silverfat på en byrå i hallen. Det är dock ytterst få visitkort som där funnit sin plats. I dag används fatet för att lägga "utgående post" på. Men traditionen hålls vid liv.

Upplysning vid Lilla fältet. I bakgrunden det som var de värnpliktigas motorbarack. Foto: K. Björkenstam.

Äntligen är åter örlogsflaggen hissad på Kungsbäck! Foto: K. Björkenstam.

KRONANS ÄRTSOPPA

av Knut Björkenstam

Att ärtsoppa skulle ha varit orsaken till Erik XIV:s död har många av oss hört talas om. Hur det nu må förhålla sig med det lämnar jag därhän. Däremot kan det konstateras att Kronans ärtsoppa förmått hålla generationer av svenska krigare vid liv såväl i kasern som i fält. Men hur kan det komma sig att denna maträtt blivit ett stående inslag på matsedeln i såväl det civila samhället som inte minst i våra värnpliktsmatsalar och på våra mässar från Ystad i söder till Kiruna i norr? Ja, den som det visste. Ärtsoppan har varit och är ett fenomen och jag skall här komma med några tankar kring detta.

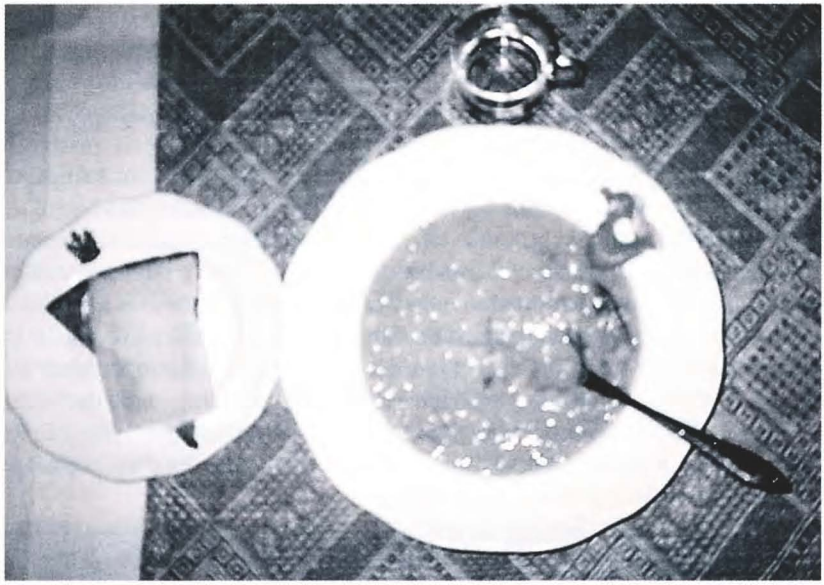
Att vi ätit ärtsoppa under långliga tider här i Sverige, till och med 1809 inkluderande Finland, finns belägg för. Torsdagen blev tidigt en soppdag. Förklaringen till det kan sökas långt tillbaka i tiden.

Fram till 1523 var Sverige ett katolskt land. Det innebar att fredagen var en fastedag för att erinra om Kristi lidande på korset. För att orka stå ut med fastan gällde det att äta ordentligt på torsdagen. Då man oftast bara hade saltat fläsk att tillgå kompletterade man det med gula ärter. Sådana hade enligt vad man känner till odlats i vårt land åtminstone sedan vikingatiden. Ärter med fläsk var något av vad man kunde kalla för fattigmansmat.

Att ärtsoppan så småningom kom att så helt förknippas med armén torde kunna härledas till Gustaf III:s dagar. Denne påbjöd att alla i riket skulle äta ärter varje torsdag för att därigenom säkerställa att hela skörden av ärter skulle gå åt innan det var dags för nästa skörd. Och därför äter alla svenska soldater ärtsoppa varje torsdag än i dag. Ja, inte bara svenska utan även finska soldater. I Finland lever nämligen traditionen kvar även sedan landet 1809 avskiljdes från Sverige. Skillnaden är dock att den finska ärtsoppan är grön i motsats till den svenska som ju är gul. Jag har ätit den finska under fältmässiga förhållanden under ett besök i Villmanstrand hösten 1979 och kan intyga att den är minst lika god som vår egen. (Se *Bocken 1979/80*).

Och så är det det här med pannkakan. Hur kommer den in i bilden? Ärtsoppa och pannkaka hör ju ihop. Det har vi vant oss vid. Pannkakan som "efterrätt" till soppan gör att det hela blir till en bra mix. Med sylt till pannkakan blir det en bra motvikt till den kanske något stabbigare ärtsoppan. Till den senare kan också användas timjan och lagom stark senap som en extra smak åt anrättningen.

Skall man äta ärtsoppan först och pannkakan efteråt eller tvärtom? Ja, här finns det två skolor. Det ena säger att ärtsoppan skall ätas först då den annars kallnar. Den andra skolan säger att pannkakan kallnar fortare och därför

skall ätas före ärtsoppan. De allra flesta av oss är nog anhängare av den förstnämnda varianten, nämligen först soppa, sedan pannkaka.

I början av 1970-talet infördes den ständiga nattpermissionen. Det innebar att då tjänsten för dagen var slut klockan 17.00 lämnade de flesta soldater kasernen på Kungsbäck och åt således inte middag, vilket resulterade i att de på torsdagarna gick miste om ärtsoppa och pannkaka. Det var inte populärt varför frågan togs upp i utspisningsnämnden. Där beslutades att middagsmålet på torsdagar skulle bli lunchmål i stället. På så sätt gick soldaterna inte miste om den omtyckta måltiden ärtsoppa och pannkaka.

Aldrig smakade väl ärtsoppan så gott som då den tillagats i kompaniets koktross ute i fält. Och sedan många år kan man i matvarubutiken inhandla "Soldatens ärtsoppa" på burk. Den är inte så dum den heller för att nu vara så kallad burkmat.

Så har vi det här med den varma punschen till ärtsoppan. Den drycken serverades visserligen inte i värnpliktsmatsalen men stundom på de olika mässsarna. Hur kommer det sig att punsch och ärtsoppa förknippas så intimt med varandra? Historien bakom är enligt vad jag kan erinra mig i korthet följande.

Ett apoteksbiträde hade fått i uppgift att blanda till en hostmedicin för leverans till ortens damer. När blandningen var klar ställde han ifrån sig flaskan och meddelade sin chef apotekare Cederlund var den stod. Denne ville själv överlämna medicinen till de berörda damerna. Då Cederlund var något

närsynt råkade han ta fel flaska innehållande apoteksbiträdets egen blandning av rom, arrak och diverse kryddor. Efter inmundigandet av "medicinen" blev succén enorm bland damerna. Ryktet spred sig ut över landet och renderade så småningom Cederlund en guldmedalj i Paris 1879.

Efter sina framgångar inbjöds Cederlund av kung Oscar II till en middag på slottet i Stockholm. Gästen medförde en kagge punsch av bästa sort som överlämnades till kungen i samband med middagen. Mottagaren ställde ner gåvan i anslutning till den öppna spisen i vilken en värmande brasa sprakade. Då middagen ägde rum på en torsdag bjöds följaktligen på ärtsoppa. Kungens glädje över gåvan medförde att han bjöd gästerna på den ädla drycken som nu hunnit bli varm. Succé nummer två infann sig. Så kom kombinationen ärter och varm punsch till på Stockholms slott en torsdag i mitten av 1880-talet.

Teckningar ur "Kungl. Hälsinge regemente i beredskap 1939-1945".

KUNGAPORTRÄTTEN PÅ SOLDATHEMSMÄSSEN

av Bo Tangfelt

I december 2010 hade Sten Björkenstam, Leif Larsson, Bo Tangfelt och några till en träff på mässen en trappa upp i soldathemmet med vår instruktör på plutonchefsskolan 1963-64, dåvarande fanjunkaren Tore Sörqvist, i högform inför sin 85-årsdag. Sten visste då att det funnits en lapp (M-blankett?) om att det i den rad av kunga- och drottningporträtt som finns på mässen saknades två kungar.

Vi konstaterade vid träffen att så var fallet. Såväl Fredrik I (1720 – 1751) som Adolf Fredrik (1751 – 1771) saknades. Sten pekade med hela handen, innebörden var "Verkställ!" Under resans gång har Leif kommit med värdefulla råd och även återfört oss vildhjärnor till ordningen när vi spårat ur.

Text- och bildunderlag togs fram och efter klartecken från ordföranden i Stiftelsen Sällskapet Hälsinge Regemente, Tomas Bornestaf, kunde inramningarna utföras. Vid styrelsemötet den 14 juni 2011 avtäcktes och överlämnades porträtten som gåva till Sällskapet från Sten Björkenstam, Leif Larsson och Bo Tangfelt.

Överlämnandet är dokumenterat på bild. På baksidan av respektive porträtt är angivet respektive kungs biografi. Härutöver finns också en gåvopåskrift, även den på baksidan.

Rekrytomgångens första bataljonsövning som förlades oftast till terrängen sydost om Gävle. Ändamål: bevakning, skydd mot ABC-stridsmedel och enkla moment inom bataljonens sjukvård. Vid vägskälet Flät söder om Skutskär stod som vanligt stridsdomare och övningsledning.

Traktor med entonssläp kommer dånande. En post och vägvisare blir anropad om var trossen med förbandsplatsen finns. Han får besked och åker vidare. En halvtimme senare kommer han samma väg igen. Han säger: "Här har jag ju varit! " Regementsläkaren som gästade övningen blir intresserad. Han undersöker den skadade (endast en skademarkör) som ligger nedbäddad på släpet. "Stäng motorn! Öppet lårbensbrott. Korrekt skyddsförband. Utmärkt polstring till stödförbandet. Väl uppbäddad plats med granris och ett maskeringsnät. Mycket bra!"

Regementschefen måste yttra sig. "Hur tycker Ni att Ni blivit omhändertagen?" Markören på Hedesundadialekt med honnör i liggande ställning: "Överste! Dää myttje bätter än på sjukan!"

Olle Skytt

ÅRSMÖTET 2011

av Hans Beminge

Så var det då lördag den 12 mars och dags för vårt traditionella årsmöte. Morgonen började med att allt skulle ordnas inför dagen: kaffe, sockerkakor, altarljus, årsmöteshandlingar med mera. Redan en halvtimme innan utsatt klockslag kom de första kaffesugna kamraterna. Vid samlingen "paraderade" *Gästrike militärhistoriska förening* iklädda gamla uniformer från karolinertid till 1960-tal, till stor förvåning och förtjusning hos de anländande mötesdeltagarna. Fler och fler anlände, tog kaffe, kaka. Sorlet ökade och skratt hördes allt som oftast. För många av kamraterna är det här en av två gånger man träffas under året. Andra gången är vid vår höstutflykt, som i år går till det nyinrättade militära fordonsmuseet *Arsenalen* i Strängnäs.

Vår eminenta hemvärnssextett var på plats och spelade under samlingen. Bra, medryckande och väl utfört.

Till årsmötet hade åtta av de tidigare kasernboende underofficerarnas döttrar infunnit sig. Louise Bramefjord hade tagit initiativet till att samla "*Regementets döttrar*" till årsmötet. Vi får hoppas att detta var första gången i en lång rad av kommande möten.

Lars-Erik Nilsson svarade för 20-kronorslotteriet där priserna bland annat var glas med regementets vapen, halskedjor med regementets logotyp, DVD-skivor, böcker, tavla med bocken och partituret till regementets marsch.

Rolf Dahlström hälsade alla välkomna, i synnerhet hedersledamöterna Knut Björkenstam och Tomas Bornestaf, "*Regementets döttrar*", Stefan Nilsson, organisten Åke Berglund och vår sextett. Denna spelade regementets marsch varvid alla stod upp och kanske kände stolthet över anknytningen till Hälsinge regemente. Därefter intåg i Soldatkyrkan för korum.

Traditionsenligt inleddes detta med korumslag. Därefter sjöngs psalm 176, "Din klara sol går åter upp". Åke Berglund fortsatte efter psalmen med en pastoral på vår fina orgel. Stefan Nilsson talade om minnen, minnet om vilka vi är. Kanske är känslan av upplevelse kring minnen viktigare än minnet i sig. Stefan talade även om gemensamma minnen och uttryckte att i minnet konstrueras vår världsbild, när vi reflekterar. Vi avslutade med "Fädernas kyrka ..." och läste unisont med Stefan "Fader vår". Åke avslutade korumet med "Magnificat" av Dandrieux.

Knut Björkenstam, årets högtidstalare, hade som Stefan Nilsson minnen som tema. "*Regementets och Kungsbäcks mystik*'. Knut tog upp det vi alla helt eller delvis har gemensamt. Talet i sin helhet återges i ett särskilt kapitel efter årsmötesrapporten.

Avslutningsvis tackade vår ordförande Stefan och Knut för tänkvärda ord samt Åke för den fina musiken genom att till dem överräcka varsin tulpanbukett.

Gästrike militärhistoriska förening möter deltagarna i årsmötet. Foto: K. Björkenstam.

Ordföranden Rolf Dahlström avtackar årets högtidstalare Knut Björkenstam. Foto: Hans Beminge.

Efter rast och ommöblering inleddes årsmötet med att vi hedrade våra bortgångna kamrater med en stund av stillhet och hågkomst. Vår ordförande fick förnyat förtroende. Vår kassör sedan många år, Kurt Kvist, avgick ur styrelsen och Rune Westergren ersätter honom. I övrigt omval. Årsavgiften för 2012 blir oförändrad 150 kronor. Årsmötet beslutade att en mindre del av kapitalet får nyttjas för aktiva medlemmars trivsel som till exempel bussresor, inträdesavgifter med mera.

Rolf överlämnade en blomsterbukett till Louise Bramefjord för en väl genomförd rekrytering. Louise har rekryterat huvuddelen av dem, vilka som barn bott i regementets kaserner. Åtta av "*Regementets döttrar*" fanns på plats.

Vidare tilldelade Rolf Ulf Holmberg Kamratföreningens förtjänstplakett för arbetet med att scanna in *Bocken* från år 1938 till år 2009, 69 årgångar, krigsdagboken från 1718, *Hälsinge regemente i beredskap, Så minns vi Kungsbäck* med mera. Allt finns nu på en DVD som Kamratföreningen saluför. Ulfs hustru Anita fick som tack för lånet av Ulf en vårbukett.

Rolf tilldelade därefter Kurt Kvist Kamratföreningens förtjänstplakett för det mångåriga arbetet som föreningens kassör. Kurts hustru Berit fick även hon en vårbukett, som tack för lånet av Kurt. Årsmötet utsåg Kurt Kvist till hedersledamot i Kamratföreningen.

Kamratföreningen har även tillskrivit H. K. H. Prins Daniel med en förfrågan om att bli förste hedersledamot i föreningen. Prinsen var soldat vid Hälsinge regemente.

Rolf informerade om att föreningen överlämnat en gåva på 5000 kronor till Soldathemmet som i år firar sina första hundra år. Stiftelsen Sällskapet Hälsinge Regementes (Soldathemmet) ordförande Tomas Bornestaf tackade för gåvan och informerade om högtidlighållandet den 3 december i år.

Årsmötet avslutades och Inger Dahlström och Ann-Britt Beminge avtackades traditionsenligt med varsin vårbukett för arbetet med dukning, diskning och städning.

Så var det dags för fotmarsch till vår gamla värnpliktsmatsal, där vi bjöds på en utomordentligt god Boeuf Bourguignon. Efter lunchen åkte vi till Ahlgrens, Läkerol, eller Leaf som det nu heter. Ove Anonsen tidigare VD där och kapten i Hälsinge regementes reserv hälsade oss välkomna. Ove med medhjälpare informerade om företaget och genomförde en rundvandring med information om produktionen och produkterna. Efter återsamling och "godisregn", bland annat Ahlgrens bilar och Läkeroltabletter, framförde Rolf allas vårt tack för ett mycket trevligt och intressant besök.

Slutligen tackade Rolf för en lyckad årsmötesdag och hälsade välkommen till nästa årsmöte som äger rum lördagen den 17 mars 2012. Som vi tidigare sagt behöver föreningen fler medlemmar. Så gör som Louise Bramefjord: rekrytera flera!

KUNGL. HOVSTATERNA

Kungliga slottet den 14 april 2011

PA/Överste 1 Rolf Dahlström
Vikingavägen 176
80433 Gävle

På uppdrag av H.K.H. Prins Daniel ber jag att få tacka för den vänliga inbjudan att bli hedersledamot i Kungl Hälsinge Regementes Kamratförening.

Prinsen tackar med glädje ja till att bli hedersledamot i Kungl Hälsinge Regementes Kamratförening.

Med vänlig hälsning

Therese Sjögren
Sekreterare till H.K.H. Prins Daniel

(2011-0125-134850)

KUNGL. HOVSTATERNA
H.K.H. KRONPRINSESSANS HOVSTAT
KUNGL. SLOTTET
SE-111 30 STOCKHOLM

TEL DIR +46 8 402 60 28
TEL VXL +46 8 402 60 00
FAX DIR +46 8 24 71 02
FAX VXL +46 8 402 60 05
E-POST therese.sjogren@royalcourt.se

ORGANISATIONSNUMMER
902000-7374

HÖGTIDSTAL HÅLLET VID KUNGL. HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENINGS ÅRSMÖTE LÖRDAGEN DEN 12 MARS 2011 I SOLDATKYRKAN

av Knut Björkenstam

Herr Ordförande! Mina Damer och Herrar!

Torsdagen den 9 december förra året ringer det på telefonen. Då jag svarar är det Rolf Dahlström i andra änden. Han meddelar att han har två saker att ta upp. Den första är ett tjänsteärende, den andra av privat natur. "Skulle Du Knut kunna tänka Dig vara högtidstalare vid årsmötet den 12 mars?" Efter viss tystnad svarar jag att det tål att tänka på. Jag måste fundera. "Vill Du höra en historia medan Du tänker?" frågar Rolf och berättar följande. "Generalen Wahlgren hade nyligen tillträtt befattningen som MB på Gotland och höll på att hänga upp tavlor i sitt hem då telefonen ringer. Han svarar och hör arméchefens Nils Sköld stämma: "Jag skall kommendera en general till Libanon. Jag vill att Du åker." – "Det måste jag först tala med familjen om" svarar Wahlgren. "Gör det" säger Sköld. "Jag väntar i telefonen". Arméns personalpolitik vid denna tid enligt Rolf. Jag säger till Rolf att det är ingen idé att han väntar på svar i telefonen. Jag lovar ringa upp om några dagar och avge besked. Vad jag skall tala om får jag bestämma själv.

Nu står jag här av vilket framgår vad mitt svar blev. Det blir dock inget högtidstal i vanlig bemärkelse utan snarare en del egna högst personliga tankar och reflexioner kring temat *Regementets och Kungsbäcks mystik*.

Det är nu andra gången som jag har äran att tala i en kyrka. Första gången var söndagen den 5 maj 1974 som ett led i regementets 350-årsjubileum. Denna dag genomfördes före högmässan kyrkparader i anslutning till kyrkor i de socknar som givit de gamla indelta kompanierna deras namn. Jag med trupp var i Österfärnebo där jag vid högmässan i kyrkan fick läsa dagens episteltext, allt enligt kyrkoherde Bengt Krunegårds önskan. I dag är mitt framförande av helt profan karaktär.

Jag utgår från den byggnad jag nu befinner mig i, Soldatkyrkan med vidhängande soldathem. Soldathemmet fyller i år 100 år, något som under året kommer att erinras om i annat sammanhang. Den lokal, i vilken vi nu befinner oss, var från början ingen kyrka. Det blev den först 1916 då ärkebiskopen Nathan Söderblom förklarade samlingslokalen vara just en kyrka, benämnd Soldatkyrkan. Här har många generationer soldater i samband med korum fått lyssna till regementspastorns ord och fått sjunga de gamla psalmerna såsom "Vår Gud är oss en väldig borg", "Din klara sol går åter upp" och "Fädernas kyrka" för att nämna några.

Då familjen sommaren 1949 flyttade till Gävle från Kristianstad som en följd av att min pappa blivit inskrivningschef på Hälsingarna väckte det

en viss förvåning att regementet hade en egen kyrka. Detta har varit och är mycket ovanligt i den svenska försvarsorganisationen. I dag är det vad jag kan erinra mig endast Militärhögskolan Karlberg, flottan i Karlskrona och Livhusarerna i Karlsborg som har en egen kyrkobyggnad. Vid den tid det är fråga om hölls i allmänhet högmässa i Soldatkyrkan den första söndagen i månaden. Officiant var i regel regementspastorn, i detta fall komminister Lewis Nyberg. Efter högmässan samlades de närvarande i soldathemmet där lottorna svarade för kyrkkaffe med dopp.

Vår familj deltog ofta. Mitt intresse för vad prästen sade var inte alltid så stort. Desto större intresse ägnade jag de fanor som var upphängda i kyrkan. Intresserad som jag redan vid denna tid var av historia satte de gamla fälttecknen min fantasi i rörelse och tankarna gick bakåt i tiden. I dag hänger andra fälttecken här men även de erinrar om vårt regementes historia. Men numera undgår mig intet av det budskap vår föreningspastor har att delge oss, det kan jag försäkra.

Så föddes tidigt mitt intresse för vårt regemente och dess historia, något som kommit att få följdverkningar för såväl mig själv som för regementet, kamratföreningen och min kära Agneta. Min första artikel i Bocken skrev jag 1958. Jag skrev om regementets första högvakt i modern tid. Det var i augusti 1957 som plutonchefsskolan, i vilken jag ingick, på Livkompaniet genomförde detta uppdrag. Sedan har jag under år som gått haft glädjen och förmånen att få många bidrag med i Bocken i hopp om att de skulle falla läsarna i smaken. Även redaktörskapet har hamnat på mina axlar. Först 1971 – 1975 och därefter sedan 1995. Hur det skall sluta vet jag just nu inte.

Krigsmakten, numera Försvarsmakten, och kyrkan har under seklers lopp gått hand i hand. Före ett slag ingöt prästen mod, tillförsikt och förtröstan hos de arma män som sedan kom att gå ett ovisst öde tillmötes. Det här med att prästen välsignade vapnen har jag personligen aldrig satt någon större tilltro till. Även i dag ser vi kopplingen till kyrkan på så sätt att dess rödgula korsfana hänger här. Ett annat tecken är att sedan flera år årsmötet alltid inleds med korum med som regel vår egen föreningspastor Stefan Nilsson som mycket uppskattad officiant. Så fullföljs traditionen från regementets dagar numera i form av att kamratföreningen går sida vid sida med kyrkan mot en framtid vars slut jag i dag lyckligtvis inte kan skönja.

Innan jag så lämnar kyrkan för att ge mig ut på Kungsbäcks ägor vill jag vid åsynen av regementets nattvardskärl citera en vers ur Carl Snoilskys dikt *Regementets kalk*, tidpunkt morgonen före det olycksaliga slaget vid Poltava i slutet av juni 1709 och tillägnad Västmanlands regemente vars nattvardskärl dikten handlar om, och "där orden så lyda":

Som du jag minns den juninatt,
När kalken, regementets skatt,
Jag fyllde sista gången;

När den gick kring med tröstens ord,
En trumma var mitt altarbord
Och ryssarnas revelj var orgelsången.

Jag läste en gång ett tal som en indianhövding höll inför den amerikanska regeringen vid mitten av 1850-talet, då hans stam tvingades lämna sina fäders land för att flyttas till ett anvisat reservat. Jag citerar några rader: *"Våra fäders aska är helig och deras sista viloplatser är helgad mark, medan ni vandrar långt bort från edra fäders gravar, till synes utan att beklaga detta .... Varje del av detta land är helig för mitt folk. Varje sluttning, varje dal, varje slätt och dunge har blivit helgad genom något lyckligt minne eller någon sorgsen händelse för min stam. Till och med klipporna, som verkar ligga stumma där de gassas av solen längs den tysta stranden i högtidlig hänrycknning, bär på minnen från gångna händelser, som är sammanlänkade med mitt folks öde ... "*. Slut citat.

Den gamle hövdingens ord ger uttryck för den samhörighet som krigaren och soldaten känner med naturen och med marken. Man känner den på de gamla sedan länge övergivna hedarna såsom vår egen Mohed där marken stampats av generationer av soldater. Där har lägereldarnas rök drivit in över skogen och ner över Florsjön, morgonens dagg vätt ned under marschkängor och hästars hovar. Många som lämnade Mohed kom aldrig åter. De föll på främmande mark utmed Europas härvägar efter att ha tillämpat det svenska maneret:

Gå lugnt mot fienden, huka Er icke för skott och kulor, ty Gud bestämmer över Edra liv, skjut en salva och gå käckt fienden in på livet.

Vad våra företrädare kände för Mohed känner vi, deras efterföljare, för Kungsbäck, ett namn som under årens lopp blivit synonymt med regementet. När traktens folk fordom samlades till midsommarfest på heden var det många som mindes den ljuva tiden från alla de regementsmöten som de varit med om. De kände "hedens mystik".

På samma sätt är det med mig och kanske även för många av Er här i kyrkan att det går att känna av "Kungsbäcks mystik". Hur många av oss kände inte vemod i hjärtat då regementet för gott lämnade gamla invanda platser förutom kasernområdet sådana som Lilla fältet med Synvillan i dess bortre del och med Gröna vallarna strax bakom där vi tömde våra halmmadrasser, Stora fältet där sommartid regementets hästar var släppta på grönbete, vägskälet "I" i Ingebo, udden "B" i Björnvret, udden "nn" i Johanneslöt, dungarna "o" och "lb" i Valbo, Sandbergs lador, Lapphagen, Valls äng, Storhagen med Kolonnvägen och Kabelgatan, Livtorpet med familjen Brandström intill gamla korthållsbanan, de små torpen Stenhammar, Hällhammar och Myrängen. Allt lämnade vi med tungt hjärta. Det var alla platser förknippade med olika slag av övningar, många gånger ansträngande och mödosamma, såväl i

grupp, pluton, kompani som stundom även i bataljon. Det kunde vara under sommarens ljusa dagar med början på skjutbanan klockan fem på morgonen, höstens första bataljonsövning med regnet vräkande ner eller en vinterdag med snöstorm och naren piskande i skinnet. Men de kunde också vara platser förknippade med kanske mer angenäma övningar såsom vinterns slädpartier med efterföljande pjäxdans på mässen.

Vid regementets egentliga nedläggning 1994, en stabsdel var förvisso kvar till i november 1997, lämnade vi dagens Hälsingar också ett övningsfält. Det var ingen gammal exercisplats, ingen gammal hed som Mohed. Vårt övningsfält hade bara brukats sedan 1909. Men när jag numera förflyttar mig genom de välbekanta trakterna kan jag få en känsla lik den som den gamle indianhövdingen gjorde sig till tolk för. Jag erinrar mig:

- *kaserngårdens* myller av trupp vid kompanivisa uppställningar och avlämningar på morgonen, exercis i pluton och kompani, ibland till levande musik, samlingsrörelser "Vid strålkastarmasten! Mot flaggstången på kanslihuset! Med språng gruppkolonner på stället!",
- de långa köerna till *matsalen,*
- att jag vid "*I*" *i Ingebo* ledde förplutons strid med min skyttepluton,
- att jag mellan *Sandbergs lador* och udden "*nn*" *i Johanneslöt* övade mina soldater i posttjänst,
- att jag vid "*B*" *i Björnvret* utbildade mina eldledningspatruller i att leda eld från granatkastare,
- att rensning av värn övades vid "*I*" *i Ingebo,*
- att vid *Myrängstorpet* genomfördes fältskjutningar och stridsskjutningar,
- att bakom *Stora skjutbanan* kastades skarpa handgranater,
- *Regementsparken* med sin minnessten framför vilken otaliga ceremonier ägt rum: Krigsmans Erinran, korum, prisutdelningar, minnesceremonier kopplade till segrar regementet vunnit och som återfinns på den vackra fanan, hälsning och avtackning av personal.

Här tillåter jag mig läsa upp den Krigsmans Erinran som gällde åren 1887 – 1965 och som många av oss här närvarande fått sig förestavad, kanske just i Regementsparken framför minnesstenen:

Krigsman skall frukta Gud och vara Konungen huld och trogen.
Han skall med nit och trohet uppfylla alla de plikter, honom i tjänsten åläggas,
samvetsgrant och efter bästa förmåga verkställa mottagna befallningar och föreskrifter
samt vid alla tillfällen iakttaga ett värdigt och rättskaffens uppträdande.
Hans oavlåtliga strävan skall vara att väl bereda sig för krigets värv.
Vid ofred skall han mot rikets fiender sig städse manligen och väl förhålla
samt med liv och blod Konung och Fädernesland försvara.

Dagens erinran är moderniserad. Dess innebörd är egentligen densamma men texten präglas inte av det strama, kärva och enkla språk som kännetecknar den av mig upplästa versionen, en version som passar väl för det sanna soldatlivet som är just stramt, kärvt och enkelt.

Alltfort finns spår kvar i terrängen efter den 84-åriga militära verksamheten. Men med tiden blir de allt färre. Det är inte bara på grund av att naturen tar över utan inte minst av att människan ser till att förändra det gamla regements- och övningsområdet. Kaserngården som vi minns den är i stort sett borta genom Högskolans nybygge på densamma. På Lilla fältet har nyligen uppförts en större byggnad, Valls äng är sedan flera år helt bebyggd och inne i Storhagen håller Mackmyra whisky till.

De känslor man erfar då ens regemente läggs ner är kanske svåra att förstå för utomstående. Ett regemente är inte vilken arbetsplats som helst. Den verksamhet som bedrivs där är mycket speciell och skiljer sig högst avsevärt från all annan verksamhet i samhället. Det yttersta målet för verksamheten är precis som det stod i den gamla Krigsmans Erinran att *"med liv och blod Konung och Fädernesland försvara"*. Just detta sätter sin prägel på människorna, borde åtminstone göra det. Här har generationer av hälsingar och gästrikar fått sin militära utbildning. Många har tvingats tillämpa sina kunskaper i praktisk handling, de flesta har lyckligtvis sluppit. Av anställd personal har åtskilliga gått i sina fäders spår och blivit även de befäl vid regementet. Så har det fortgått under seklers lopp. Släktband har knutits. Dessa förhållanden var ett sammanhållande kitt, som i sin tur var en bra grogrund för skapandet av en gemensamhetskänsla. Den känslan fanns vid vårt regemente.

Det fanns annat som höll oss samman och som åtminstone får öra och öga var mer påtagligt, nämligen regementets marsch och regementets fana. Regementsmarschens rytmiska och eggande tongångar, den vackra regementsfanan – den gyllene bocken på det svartvita fältet, färger som vi var ensamma om i armén - frammanar för oss alla minnen av skiftande slag: minnen av vardagens slit, ansträngande övningar, exercis på kaserngården, ädel tävlan inom skyttets och idrottens vida fält, parader och fester, arbete i förråd och i verkstäder, i matsal och kök och på expeditioner, inspektioner, örlogsbesök – svenska såväl som utländska, Krigsmans Erinran, korum samt inte minst och kanske viktigast samvaron med soldater alla kategorier. Slutligen uppväcker de minnen av dem, som vi lärt känna, arbetat med, men som fått kallelse till den stora armén och inte längre finns kvar i våra led.

Kanske är det också tacksamheten gentemot det regemente vi haft äran och glädjen att få räkna som vårt och för det som hoppeligen detta vårt regemente gett oss i form av ideal, moral och etik, tron på uppgiften och respekten för arbetet, som de som gått före oss uträttat, dock främst kamratskapet. Och kanske har vi själva i vår tur kunnat ge vårt regemente någonting tillbaka. Men om det får andra än jag orda.

Att väl vårda minnet av Kungl. Hälsinge regemente, dess kaserner och övningsfält på Kungsbäck är det sista vi kan göra för regementet. Och det gör enligt mitt förmenande såväl Gävleborgsgruppen, Kamratföreningen som Stiftelsen Sällskapet Hälsinge regemente på ett alldeles föredömligt sätt. Det bådar gott för framtiden. Kanske jag här även skall nämna Högskolan som i den utsträckning den kan känner ansvar för platsens historia och faktiskt ställer upp då såväl Stiftelsen, Kamratföreningen som Gävleborgsgruppen så önskar. Ett exempel på detta är att dagens lunch utspisas i den gamla värnpliktsmatsalen. Ett annat att Högskolan bidrar ekonomiskt till Musik i Regementsparken.

Tillåt mig så sluta där jag började, nämligen i Soldatkyrkan. Den har för mig i tjänsten haft sin stora betydelse men även för familjen, såväl den som jag växte upp i som den jag själv bildat, kommit att betyda mycket och har därför även av dessa anledningar en särskild plats i mitt hjärta. Frånsett de inledningsvis omtalade högmässorna så har regementspastorn Lewis Nyberg konfirmerat såväl mig som mina två yngre bröder (ceremonierna ägde dock rum i Heliga Trefaldighetskyrkan), Agnetas och mina två barn är döpta här i Soldatkyrkan av Lewis Nyberg, Caroline i mars 1968, Charlotte i april 1971, begravningsakten för mina två föräldrar ägde rum här i Soldatkyrkan med Lewis Nyberg som officiant (pappa i april 1987, mamma i september 1992). På så sätt binds trådarna från tjänst och familjeliv samman till en enda tråd, en minnets, tacksamhetens och livets röda tråd.

Jag minns den ljuva tiden,
jag minns den som i går,
fast längese'n förliden
den klart för minnet står.
Kungsbäck, min hyllning får Du.
Du är på minnen rik
och för mitt inre står Du
liksom en skön relik!

PS. Den uppmärksamme frågar sig nu: den i början omtalade privata frågan från Rolf Dahlström till mig – vad gällde den? Det kan jag nu tala om utan Rolfs hörande. Frågan gällde: "Har Du i Din skivsamling av marscher marschen "Överste Rolf Dahlström"?" – "Nej det har jag inte" svarade jag. "Då skall Du få den" sade Rolf och två dagar senare hade jag den. Så var det med den saken.

Alla från KB! Klart slut!

HÖSTUTFLYKT TILL STRÄNGNÄS

av Hans Beminge

Under årsmötet 2011 kom Lars och Ulla Myrberg med förslaget att vi vid höstutflykten skulle styra kosan till Strängnäs och besöka det nya försvarsfordonsmuseet Arsenalen. Såväl ordföranden som jag tyckte att detta var ett utomordentligt bra förslag. Efter förankring i styrelsen åkte vi med våra fruar ner till Lars och Ulla för att kunna titta på utflyktsmålen och fastställa programmet. Arsenalen var självklar men sedan?

Ulvhälls herrgård besökte vi för att beställa lunchen. Själva avnjöt vi en härlig lunch hemma hos Lars och Ulla. Lax och jordgubbar. Svårslaget!

Från början var avsikten att efter lunchen besöka Mälsåkers slott med utställningen om utbildningen av norska polistrupper som under slutet av andra världskriget ägde rum där. Men avståndet var väl stort. Alternativet blev domkyrkan i Strängnäs.

Avfärd från Gävle ägde rum lördagen den 3 september klockan 08.00 efter samling vid soldathemmet. En buss med 55 deltagare åkte till Strängnäs där det tillkom ungefär 20 personer som tagit sig dit med bil. Våra kamrater i Falun deltog med 25 personer. Ganska fantastiskt att 75 Hälsingar och 25 Masar kunde träffas i kamratföreningarnas krets en vacker höstdag, när så mycket annat drog.

Vid framkomsten till Arsenalen strålade solen och det var ganska varmt, när vi gick in för att börja dagen med en kopp kaffe och en "ostfralla". Efter det indelades vi i tre grupper. Vi informerades om fordonens historia i försvaret. En blygsam början med trossfordon, sedan pansrade kulsprutebestyckade fordon, statsministerns ledningsbuss från andra världskriget, en av Folke Bernadottes "vita bussar", våra första stridsvagnar till och med stridsvagn S. Även en hel del utländska stridsfordon förevisades, bland annat brittiska Chieftain, ryska T 72 och ett stridsfordon som svenska FN-bataljonen erövrade i Kongo under början av 1960-talet.

Museet är fortfarande under uppbyggnad. Bland annat kommer att tillföras en avdelning med tennfigursdioramor och en avdelning belysande den svenska militärmusiken.

Efter en stunds enskild rundvandring var det dags att åka till den väntande lunchen på Ulvhälls herrgård. Här fanns bebyggelse redan under vikingatiden. På 1600-talet förvärvades egendomen av Carl Carlsson Gyllenhielm. Nuvarande herrgårdsbyggnad uppfördes omkring 1780.

Lunchen bestod av smör, bröd och sallad samt en läcker smörfisk med riktigt potatismos. Vi fick även tillgång till "Kungarummet", ett av tre rum som är möblerade med inventarier från officersmässen på numera nedlagda P 10. Efter kaffe och kaka bar det iväg till det sista besöksmålet.

Arméns första stridsvagn m/21, senare m/21-29. Foto: K. Björkenstam.

Strängnäs domkyrka är byggd på en gammal vikingatida offerplats. År 1080 stenades S:t Eskil där, därav namnet Eskilstuna, där han lär vara begravd. År 1120 var Strängnäs biskopssäte och kyrkan började byggas. De magnifika altarskåpen är skänkta av biskop Rogge. Gustaf Vasa kröntes utanför kyrkans norra vägg den 6 juni 1523. Karl IX:s gravregalier finns där och Johan III:s dotter har sin grav i kyrkan. En domkyrka värd att åter besöka. Vår guide var för övrigt en tidigare officer vid P 10. "Arméofficer – många yrken i ett" som det hette en gång i tiden. Därefter samling vid bussen och vi tog adjö av Dalfolk och våra bilburna kamrater.

På väg hem var stämningen så klart hög. Det är fantastiskt att trots att vi bara träffas ett par gånger per år, så finns vår sammanhållning och kamratkänsla kvar. Efter Enköping var det dags för det traditionsenliga 20-kronorslotteriet med fortfarande fina vinster. Nu börjar nog vinsterna ta slut. Har Du vinster till kommande lotterier kontakta mig för generösa donationer.

Vår busschaufför upptäckte vi vara en härlig historieberättare. Det visade sig att även Bengt Tangfelt var full av historier, så hemfärden var full av glada skratt. Vår ordförande Rolf Dahlström tackade för att så många uppskattat utflykten och välkomnade alla till årsmötet 2012.

KAMRATFÖRENINGENS VERKSAMHET 2010

Styrelsen för Hälsinge regementes Kamratförening får härmed avgiva följande berättelse över verksamheten 2010.

Hedersledamöter:	Överste 1 Allan Månsson	
	Överste 1 Karl-Evert Englund	
	Överste 1 Ingmar Arnhall	
	Kapten Östen Andersson	
	Överste Tomas Bornestaf	
	F. Landshövdingen Lars Ivar Hising	
	Överstelöjtnant Knut Björkenstam	
Ordförande:	Rolf Dahlström	
Vice ordförande:	Göran Larsson	
Sekreterare:	Hans Beminge	
Kassör:	Kurt Kvist	
Ledamöter:	Börje Wallgren	
	Lars-Erik Nilsson	
	Ingvar Hansson	
	Ulf Laurén	
	Olle Larsson	(representant I 14 S)
	Rune Westergren	(representant Hemvärnet)
VU:	Rolf Dahlström	
	Hans Beminge	
	Kurt Kvist	
Revisorer:	Rolf Jägare	
	Peter Bohlin	
Revisorssuppleanter:	Lena Broman	
	Kenneth Lundström	
Valberedning:	Torbjörn Lööw, sammankallande	
	Ove Sundell	
	Anders Jonsson	
Redaktör för Bocken:	Knut Björkenstam	
Klubbmästare:	Göran Larsson	
Rekryteringsansvarig:	Ulf Laurén	
Styrelseledamot i Sällskapet Hälsinge Regemente:	Hans Beminge	

Antalet medlemmar den 31 december 2010 var 384.
Styrelsen har haft sex protokollförda sammanträden.

Sedvanligt årsmöte avhölls lördagen den 13 mars. Under samlingen med kaffe och sockerkaka konserterade sextetten ur Flygvapnets hemvärnsmusikkår. Som vanligt utmärkt genomfört. Vår ordförande hälsade ett 60-tal medlemmar och anhöriga välkomna.

Stefan Nilsson med organist Lars-Olof Johansson genomförde ett traditionsenligt korum, där Stefan talade om den pågående kampen mellan det goda och det onda. Lars-Olof avslutade korumet med Boëllmans "Prière à Notre Dame".

Årets högtidstalare var Gunnar Björk, f.d. riksdagsman, landshövding m. m. Gunnar talade om försvarspolitiken under 1970- och 1980-talen. Då rådde tämligen politisk enighet om försvaret, där 5-årsplanerna rullades. Dyra försvarsindustriprojekt drog stora pengar från övrig försvarsverksamhet. Sovjets kollaps gjorde att man måste omställa försvarsindustrin och överväga ett minskat försvar.

Därefter inleddes årsmötesförhandlingarna. Årsmötet tilldelade Agneta och Knut Björkenstam, Göran Larsson, Anna-Maja Axelsson och Hanna Göransson Kamratföreningens förtjänstplakett för det arbete de lagt ner på vår skrift "Kasernerna på Kungsbäck - Etthundra år ".

Hans Beminge och Kurt Kvist erhöll SMKRs förtjänsttecken i silver av SMKRs ordförande överste Christer Olofsson, som deltog i årsmötet. Staffan Åhs avgick ur styrelsen och Lars-Erik Nilsson hälsades välkommen.

Efter årsmötesförhandlingarna informerade majoren Fredrik Almér om Försvarsmakten och Gävleborgsgruppen, där stora förändringar inträffat och inträffar. Fredrik informerade även om utlandsoperationer och personalförsörjningen i det nya försvaret.

Lunchen intogs traditionsenligt på Stora Vall. Rolf tackade därefter oss alla som gjort dagen till en fin årsmötesdag i vår kamratkrets.

Torsdagen den 18 mars deltog ordföranden Rolf Dahlström och sekreteraren Hans Beminge i I 14 S årsmöte i Stockholm.

Lördagen den 4 september genomfördes höstens utflykt. Dagen inleddes med "återinvigning" av vår nyrenoverade vackra fana, som medföljde till Dalarna. Efter invigningen for vi till Dalregementets museer i Falun och Rommehed. Vi bjöds på mycket trevliga och intressanta visningar av museernas samlingar. Lunchen intogs på Dalregementets i drift varande officersmäss. Jan-Ola Nyström och Hans-Göran Berglund var våra duktiga ciceroner.

Fredagen den 22 oktober firade I 14 S sitt 40-årsjubileum med en middag på kavallerimässen på Lidingövägen i Stockholm. Ordföranden Rolf Dahlström med fru Inger och sekreteraren Hans Beminge med fru Ann-Britt deltog i middagen. I samband med den överräcktes en penninggåva från moderföreningen.

Kamratföreningens årsbok Bocken har även i år utgivits under Knut Björkenstams enastående redaktörskap, med hjälp av hustru Agneta. Återigen tack Knut och Agneta!

Gävle i mars 2011

Rolf Dahlström	*Hans Beminge*
Ordförande	Sekreterare

I 14 S VERKSAMHET 2010

Ledningens sammansättning efter årsmötets och ledningens beslut har sålunda varit:

Klubbförare	Benny Gustafsson
Förste avlösare	Lars-Gösta Carlsson
Andre avlösare	Olle Larsson (tillika hemsidesansvarig)
Skrivare	Cajsa Gotthold
Myntsamlare	Svante Karén
Gästabudsarrangör	Gunnar Hagstedt
Lösörebevarare	Sten-Erik Edenhag
Med hemlig funktion	Peder Oxhammar

Ledningen har under året haft fyra sammanträden.

Vid årsmötet valdes också penninggranskare:
Anders Bager, Bengt Staffan Elmgren och som ersättare Frank Björsbo och Håkan Hedberg.

Valberedningen fick vid årsmötet och efter ledningens beslut följande sammansättning:
Henning Jansson, Evert Danielsson och ur ledningen avdelades senare Olle Larsson, tillika sammankallande.

Antalet medlemmar var vid årets slut 114 (år 2009: 120) varav 32 ständiga medlemmar, en hedersklubbförare och tre hedersledamöter.

I 14 S har under året varit representerad i moderföreningens styrelse genom Olle Larsson.

Samverkan med andra kamratföreningars lokalavdelningar i Stockholm har fortsatt som tidigare. I LKSS (Lokala Kamratföreningars i Stockholm Samarbetskommitté) har klubbföraren varit föreningens representant.

Föreningen har under året varit medlem i SMKR och Förbundet för Sveriges folkförsvar.

Föreningens nya hemsida publicerades i juli efter ett gediget arbete av Olle Larsson. Nya hemsidan har under ett halvår besökts närmare 700 gånger varav 67 % nya besökare.

År 2010 förlöpte i sedvanlig ordning med årsmöte samt traditionsenligt avslut med adventssamling på Militärsällskapet. Den 22 oktober avhöll föreningen sitt 40-årsjubileum på kavallerimässen i Stockholm. Årsmötet och jubileet har refererats i sommar- respektive julbrevet.

I 14-luncherna har fortsatt på Militärsällskapet. Antalet deltagare har varierat. Det finns plats för fler!

Hösten inleddes med att några kamrater deltog i moderföreningens höstutflykt i början av september till Dalregementet i Falun och Rommehed.

Traditionsenligt deltog några kamrater i Högkvarterets julgudstjänst på morgonen den 8 december i Hedvig Eleonora kyrka. Fler Hälsingar anslöt i Militärsällskapets lokaler för glögg och kaffe och för att önska God Jul och Gott Nytt År.

Stödet från Gävleborgsgruppen har varit utomordentligt gott. Detta kan inte nog uppskattas av en liten förening som vår. Vårt varma tack och vi hoppas att Ni även fortsättningsvis har möjlighet att stödja oss.

Ekonomin

Under 2010 har intäkterna för medlemsavgifter minskat med strax under 10 % jämfört med föregående år: 5 000 kr (5 475 kr föregående år). Intäkter i form av donationer har ökat. Årets donationer var 6 227:50 kr (1 450 kr).

Under år 2010 firade I 14 S sitt 40-årsjubileum vilket påverkade resultatet eftersom styrelsen ville göra detta extra minnesvärt bland annat genom att subventionera jubileumsmåltiden som avhölls på kavallerimässen på Lidingövägen.

Disponibelt resultat:	
Balanserade medel	34 219:89
Årets resultat	-6 286:99
Att disponera	27 932:90

Ledningen föreslår att de disponibla medlen föres över i ny räkning.

Stockholm den 25 januari 2011

Benny Gustafsson *Lars-Gösta Carlsson* *Olle Larsson*

Svante Karén *Cajsa Gotthold* *Gunnar Hagstedt*

Sten-Erik Edenhag *Peder Oxhammar*

†

MEDLEMMAR SOM, ENLIGT VAD FÖRENINGEN KÄNNER TILL, AVLIDIT 2010 – 2011

Andersson, Ingvar	Långsand	16 oktober 2010
Berglund, Anna-Lisa	Gävle	28 oktober 2010
Lindström, Lennart	Gävle	29 oktober 2010
Nedin, Hans	Karlstad	19 november 2010
Brolin, Fred	Bergvik	5 februari 2011
Arnhall, Ingmar	Strömstad	27 februari 2011
Månsson, Allan	Gävle	25 mars 2011
Strömberg, Bo	Gävle	3 juni 2011
Bendrik, Åke	Gävle	3 juni 2011
Pira, Ingvar	Gävle	7 juli 2011
Dahl, Carl Gustav	Stockholm	16 oktober 2011

Må ej Din hand så hårdna uti striden,
att den till bön ej knäppas kan då dag är liden.

Kungl. Hälsinge Regemente.
Klockstapeln.

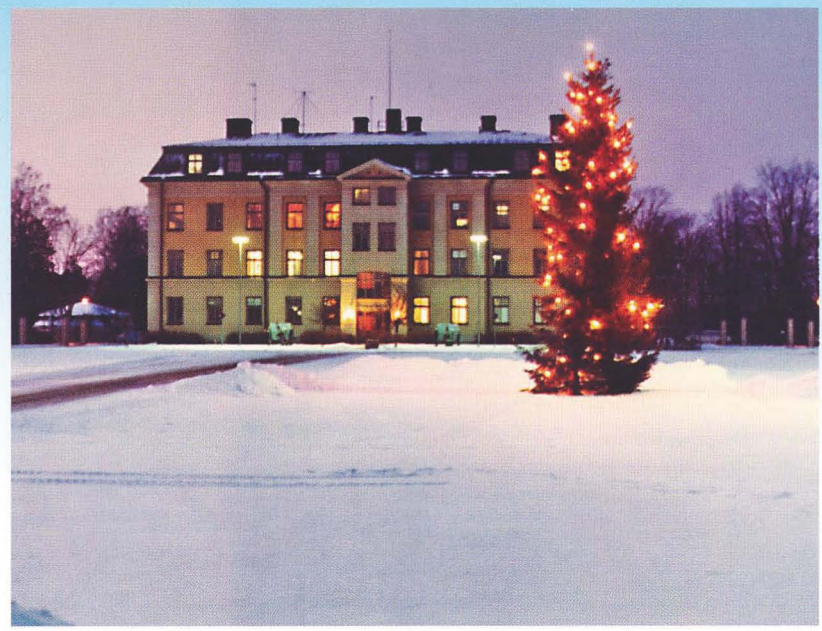

Foto: Bertil Johansson.

God Jul
och
Gott Nytt År

Regementets fana,
tilldelad regementet av konung Gustav VI Adolf
på Lilla fältet
den 29 september 1952

Bygdens försvar är bygdens folk

Tryckeribolaget, Sundsvall 2011

Bocken 2011
Dokumentet är skannat med upplösningen 400 pixlar/tum (157 pixlar/cm) och är direkt överfört till filformatet PDF (ver 6.0 eller senare). Arbetet har utförts av **Ulf Holmberg** 2016-03-10